

Parelles de fet i pensió de viduïtat

Albert Lamarca i Marquès
Laura Alascio Carrasco

Facultat de Dret
Universitat Pompeu Fabra

*Abstract**

El Projecte de Llei de mesures en matèria de Seguretat Social, en tràmit de discussió al Senat, reconeix el dret a la pensió de viduïtat per a les parelles de fet. La distinció entre matrimonis i parelles de fet a efectes de pensions de viduïtat ha estat una qüestió polèmica en les darreres dues dècades. El Tribunal Constitucional ha justificat la decisió legislativa en termes constitucionals en entendre que aquesta diferència de tracte no suposava un tractament discriminatori. La nova regulació projectada constitueix una important decisió en termes socials de dret de família que incideix en la revolució operada en dret espanyol i català en aquest àmbit en la darrera dècada. Amb tot, la forma com el projecte reconeix el dret a la pensió de viduïtat a les parelles de fet és volgudament tan restrictiu que planteja dubtes sobre la seva oportunitat i fins i tot constitucionalitat pel seu caràcter discriminatori. En el present treball s'analitzen amb detall els requisits personals, econòmics i d'acreditació de les parelles de fet als efectes de la pensió amb una conclusió clara que porta a considerar que seran molt poques les parelles que efectivament hi tinguin dret. Addicionalment el Projecte no té en compte la normativa autonòmica sobre parelles de fet, especialment la catalana que presenta singularitats en aquesta matèria, en particular pel que fa als requisits de constitució i acreditació de les parelles.

The Bill on Social Security Measures –pending in Senate in October 2007- grants survivors of unmarried couples living together a pension. Denial of survivor's benefits to unmarried couples has been controversial during the last two decades. According to the Spanish Constitutional Court, recognition of survivor's benefits to widows but not to the surviving members of unmarried couples living together does not infringe on the right to equality before the law. Projected regulation is a landmark on family law policies within the Spanish and Catalan legal framework. Nevertheless, eligibility requirements are harsh, in particular, when compared to those in force for married couples. This article reviews and comments the personal, economic and accreditation requirements and draws the conclusion that a very limited number of survivors of unmarried couples would benefit from the projected developments. In addition, the Bill ignores the autonomic regulation on unmarried couples living together, in particular, Catalan regulation, which has specific and distinguishing features in this field.

Title: Unmarried Couples Living Together and Survivor's Benefits

Keywords: Family Law, Unmarried Couples, Discrimination, Social Security, Catalan Law

* Treball realitzat en el marc del Projecte d'investigació "Autonomía e imperatividad en la ordenación de las relaciones familiares: los límites a la libertad contractual en la regulación de la convivencia y de sus crisis" (SEJ 2005-08663-C02), finançat pel Ministeri d'Educació i Ciència.

Sumari

1. Introducció
2. Fonament material del reconeixement d'una pensió de viduïtat per a les parelles de fet
3. Els requisits personals per a l'existència de la parella de fet als efectes de la pensió de viduïtat
4. L'acreditació de l'existència de la parella de fet per al reconeixement de la pensió de viduïtat
5. La salvaguarda del sistema d'acreditació de les parelles de fet en el dret civil català
6. Els requisits econòmics per a la concessió de la pensió de viduïtat
7. Els efectes retroactius de la pensió de viduïtat per a les parelles de fet
8. Conclusió
9. Taula de sentències citades
10. Annex. Normativa autonòmica en matèria de parelles de fet

1. Introducció

El reconeixement d'un dret a la pensió de viduïtat per les parelles de fet constitueix probablement un dels darrers temes pendents en l'atapeïda agenda de les reformes del dret de família a l'Estat espanyol. En el moment de presentar aquest número d'InDret 4/2007, s'està discutint al Senat, en segona lectura i en fase d'esmenes, el projecte de [Llei de mesures en matèria de Seguretat Social](#) que li va remetre el Congrés a principis de setembre. En aquest projecte es recull expressament el dret a la pensió de viduïtat per a les parelles de fet, en els termes de la modificació que s'hi fa de l'art. 174 de la [Llei General de la Seguretat Social](#). Aquest dret es configura d'acord amb el model de la pensió que correspon als cònjuges vidus en el matrimoni, però la regulació projectada presenta diferències tan substancials en el fons material o econòmic, que són difícils de justificar en termes de l'acció protectora de la Seguretat Social que manifesta el Projecte i d'acord amb el caràcter contributiu de la pensió. Com es veurà en l'exposició que tot seguit es fa de la normativa projectada, malgrat la importància simbòlica de la reforma, aquesta tindrà un reduït impacte a la pràctica, deliberadament volgut així, de forma que només es preveu un increment del 2,7% en el nombre pensions de viduïtat, mentre que aquestes unions, ni de bon tros, suposen només aquest percentatge mínim en relació a les unions formalitzades en matrimoni.

Certament que el reconeixement del dret a la pensió de viduïtat constitueix una reforma molt important en matèria de dret de família i culmina el procés que es podria anomenar de revolució del dret de família espanyol, català inclòs, en la darrera dècada, sense gaires homòlegs a nivell comparat. Tot i que l'objecte de la reforma és el dret públic de les prestacions socials, aquesta incideix en el nucli de la regulació substantiva de les parelles de fet, en la seva diferent tipologia legal i en el seu règim jurídic, fins al punt que en resulta una clara opció del legislador estatal pel sistema de parelles registrades als efectes de dret públic, deixant en una posició jurídica diferent -pràcticament inexistents en dret públic- les parelles que no han optat pel registre, que són la majoria. Això fa que el projecte estatal se situï a les antípodes del dret civil català pel que fa a les opcions de política legislativa, el qual positivament optà l'any 1998 per un sistema de reconeixement d'efectes a la convivència *more uxorio* basat només en aquesta realitat, la convivència. Per bé que en l'actualitat aquest sistema només es pot predicar de les parelles heterosexuales, l'homogeneïtzació del règim de constitució i acreditació amb les homosexuals és qüestió d'esperar a l'aprovació del Llibre II del Codi civil de Catalunya, actualment en procés d'elaboració.

La previsible entrada en vigor de la reforma de l'art. 174 de la Llei General de la Seguretat Social l'1 de gener de 2008 planteja un cop més el sentit i l'abast de les competències de la Generalitat de Catalunya en dret civil, previstes a l'art. 129 de l'Estatut, en termes d'unitat de l'ordenament jurídic. És suficient tenir competències en dret civil per a poder portar a terme polítiques en matèria de dret de família i, per tant, de parelles de fet, si l'Estat pot deixar en poca cosa o en no res l'opció de política legislativa del Parlament pel que fa a l'existència i acreditació de les parelles de fet? És a dir, la proclamada unitat de l'ordenament jurídic, en termes de coherència i completesa, no hauria de portar a considerar que l'opció legislativa de dret privat presa pel

Parlament en exercici de les seves competències hauria de ser també vàlida per al dret públic estatal? La introducció d'una clàusula de salvaguarda del dret català com a darrer apartat del projectat art. 174.3 LGSS va en aquesta direcció, però no sembla suficient, atesos els termes clars d'aquest precepte per al reconeixement del dret a la pensió de viduïtat que no concorden amb el que actualment preveu la [Llei 10/1998, de 15 de juliol d'Unions estables de parella \(LUEP\)](#) per a les parelles heterosexuales, però tampoc per a les homosexuals. El projecte actualment en discussió al Senat afecta, doncs, al propi nucli de les competències legislatives en dret civil, en la mesura en què, de forma instrumental a l'atribució de la pensió, s'hi estableixen criteris de constitució o existència i d'acreditació d'una parella de fet. El projecte incideix en un context en què pràcticament totes les autonomies, amb l'excepció de dues, han legislat sobre les anteriors qüestions, i posa de relleu novament la nul·la cultura federal de l'Estat en termes d'òrgans de coordinació interterritorial, no només administratius o governamentals, sinó tampoc legislatius com podria ser el Senat en els termes de cambra de representació territorial, com el defineix l'art. 69.1 de la Constitució espanyola.

La LUEP de 1998 està essent sotmesa en l'actualitat a un procés de revisió en el si de [l'Observatori de Dret Privat de Catalunya](#) per tal d'incorporar-la al futur Llibre II del Codi civil de Catalunya. En els termes del [Projecte de Llei del Llibre II](#) presentat en la darrera legislatura, no sembla probable un canvi de model pel que fa a la constitució i acreditació de les unions estables a Catalunya, i tampoc no semblaria raonable que aquest canvi es produís per ajustar o corregir les opcions legislatives catalanes al dictat de la producció del dret estatal.

És al projectat apartat 3 de l'article 174 de la Llei General de la Seguretat Social, d'acord amb el [text aprovat pel Ple del Congrés el passat 20 de setembre](#), el que preveu el dret a la pensió de viduïtat per a les parelles de fet en els termes següents:

Artículo 174. Pensión de viudedad

3. Cumplidos los requisitos de alta y cotización establecidos en el apartado 1 de este artículo, tendrá asimismo derecho a la pensión de viudedad quien se encontrase unido al causante en el momento de su fallecimiento, formando una pareja de hecho, y acreditara que sus ingresos durante el año natural anterior no alcanzaron el 50 por ciento de la suma de los propios y de los del causante habidos en el mismo período. Dicho porcentaje será del 25 por ciento en el caso de inexistencia de hijos comunes con derecho a pensión de orfandad.

No obstante, también se reconocerá derecho a pensión de viudedad cuando los ingresos del sobreviviente resulten inferiores a 1,5 veces el importe del salario mínimo interprofesional vigente en el momento del hecho causante, requisito que deberá concurrir tanto en el momento del hecho causante de la prestación, como durante el período de su percepción. El límite indicado se incrementará en 0,5 veces la cuantía del salario mínimo interprofesional vigente por cada hijo común, con derecho a la pensión de orfandad que conviva con el sobreviviente.

Se considerarán como ingresos los rendimientos de trabajo y de capital así como los de carácter patrimonial, en los términos en que son computados para el reconocimiento de los complementos para mínimos de pensiones.

A efectos de lo establecido en este apartado, se considerará pareja de hecho la constituida, con análoga relación de afectividad a la conyugal, por quienes, no hallándose impedidos para contraer matrimonio, no tengan vínculo matrimonial con otra persona y acrediten, mediante el correspondiente certificado de empadronamiento, una convivencia estable y notoria con carácter inmediato al fallecimiento del causante y con una duración ininterrumpida no inferior a cinco años.

La existencia de pareja de hecho se acreditará mediante certificación de la inscripción en alguno de los registros específicos existentes en las comunidades autónomas o ayuntamientos del lugar de residencia o mediante documento público en el que conste la constitución de dicha pareja. Tanto la mencionada inscripción como la formalización del correspondiente documento público deberán haberse producido con una antelación mínima de dos años con respecto a la fecha del fallecimiento del causante.

En las comunidades autónomas con Derecho Civil propio, la existencia de la pareja de hecho se acreditará conforme establezca su legislación específica.

2. Fonament material del reconeixement d'una pensió de viduïtat per a les parelles de fet

La demanda de les parelles de fet de participar del sistema de pensions de la Seguretat Social en cas de mort d'un dels convivents no és recent, ans el contrari. El Tribunal Constitucional s'ha hagut de pronunciar en diverses ocasions sobre aquesta qüestió tot establint una doctrina jurisprudencial infranquejable contrària a la concessió de la pensió. Per bé que es pot arribar a concloure que existeix un mateix fonament material per al reconeixement d'un dret de pensió al consort sobrevivent que al convivent en parella de fet, el TC sempre ha considerat que aquesta era una decisió política que només corresponia de prendre-la als poders públics, sense que els tribunals de justícia poguessin derivar de la situació anàloga existent entre ambdues unions, tant econòmica com personal, conseqüències en l'ordre pràctic que comprometessin el pressupost de la Seguretat Social.

El TC ha estat inflexible en els casos que se li han plantejat, i s'ha negat de forma sistemàtica a aplicar analògicament les normes de la pensió de viduïtat a parelles de fet, tant heterosexuales com del mateix sexe. En aquesta sòlida jurisprudència, per reiterada, el TC ha considerat que la distinció en el tracte és decisió del legislador sense que això suposi una vulneració de l'art. 14 CE, de forma que el requisit de vincle matrimonial per a la pensió de viduïtat o de supervivència és perfectament constitucional. Això ho ha fet amb uns fonaments que des de la primera sentència 184/1990 de 9 de novembre, s'han anat repetint en d'altres de posteriors (SSTC 177/1985, 27/1986, ATC 156/1987, SSTC 184/1990, 29/1991, 30/1991, 31/1991, 35/1991, 38/1991, 77/1991, 29/1992 i 39/1998):

"(...) En la Constitución española de 1978 el matrimonio y la convivencia extramatrimonial no son realidades equivalentes. El matrimonio es una institución social garantizada por la Constitución y el derecho a contraer matrimonio es un derecho constitucional (art. 32.1) cuyo régimen jurídico corresponde a la Ley por mandato constitucional (art. 32.2). Nada de eso ocurre con la unión de hecho *more uxorio*, que ni es una institución jurídicamente garantizada ni hay un derecho constitucional expreso a su establecimiento. (...) Siendo el derecho a contraer matrimonio un derecho constitucional, cabe concluir que el legislador puede, en principio, establecer diferencias de tratamiento entre la unión matrimonial y la puramente fáctica y que, en concreto, la diferencia de trato en la pensión de viudedad entre los cónyuges y quienes conviven de hecho sin que nada les impida contraer matrimonio no es

arbitraria o carente de fundamento. Y por lo mismo no cabe reprochar como arbitraria ni discriminatoria la exigencia de que el núcleo de convivencia institucionalizada entre hombre y mujer como casados le conste formalmente al Estado para que éste conceda la pensión de viudedad.” (FJ 3r, STC 184/1990).

Per contra, el mateix Tribunal ha establert una altra línia jurisprudencial en què considera justificada l'aplicació analògica d'algunes normes de dret privat relatives al matrimoni per a les parelles de fet, com fou en la STC 222/1992, d'11 de desembre, en matèria de subrogació en els contractes d'arrendaments urbans amb pròrroga forçosa. La contradicció amb l'anterior sentència en funció del tipus de normes i del pressupost afectat, públic o de particulars, donà lloc a algun vot particular, tot i que la línia jurisprudència majoritària no es modificà i aquesta s'ha reflectit en la dels tribunals ordinaris.

Excepcionalment el TC ha reconegut el dret a pensió de viduïtat de la parella no matrimonial en algun supòsit extrem d'impossibilitat legal de contreure matrimoni. Així ho va preveure expressament la DA 10a de la *Ley 30/1981, de 7 de julio, por la que se modifica la regulación del matrimonio en el Código Civil y se determina el procedimiento a seguir en las causas de nulidad, separación y divorcio*. La DA concedeix aquests drets a parelles no casades per la impossibilitat de dissoldre el matrimoni previ per divorci i contreure'n un de nou. D'acord amb aquesta previsió legal explícita, el TC ha entès que la regla que s'hi conté ja no es pot aplicar per a les parelles de fet després de l'entrada en vigor de la Llei 30/1981, ja que la impossibilitat legal de contreure matrimoni ha desaparegut (SSTC 39/1998, de 17 de febrer, i 177/1985, de 18 de desembre, entre d'altres).

Recentment, algun tribunal ha aplicat el mateix raonament analògic de la DA 10a per a les parelles homosexuals que, fins la Llei 13/2005, d'1 de juliol, *por la que se modifica el Código Civil en materia de derecho a contraer matrimonio*, no tenien la possibilitat de casar-se (SJS n. 14 de Madrid, 14.11.2005 i SJS n. 3 de Palma de Mallorca, de 26.1.2006), però aquesta ha estat una opció minoritària enfront la majoritària de denegar la pensió i fins i tot hi ha casos en que es denega la pensió quan el causant mor després de l'entrada en vigor de la llei (SJS Pamplona, de 5.1.2006; STSJ Madrid, de 18.9.2006; STSJ Catalunya, de 6.6.2005; STSJ Catalunya, de 3.6.2006; STSJ Astúries, de 8.10.2004; STSJ Madrid, de 14.5.2001).

En un altre ordre, el [Tribunal Europeu de Drets Humans](#) no ha tingut ocasió de pronunciar-se en matèria d'efectes de dret públic de les parelles de fet. Sí que ho ha fet en relació als efectes *inter privatos*, en el cas [Karner c. Àustria](#) en què va decidir que era contrari al Tractat de Roma que l'Estat austríac discriminés entre parelles de fet i matrimonis als efectes de la subrogació del convivent en un contracte d'arrendament, en termes similars a la sentència 222/1992 del TC espanyol.

La pensió de viduïtat de la Seguretat es defineix com una pensió contributiva, de forma que el cònjuge vidu només serà beneficiari de la pensió si el premort o causant ha cotitzat a la Seguretat Social durant un determinat període de temps. Dit en altres paraules, l'eventual dret del causant a una pensió de jubilació (o el dret a pensió per incapacitat) es “traspassa” al vidu de manera que s'equilibra parcialment la situació econòmica en què ha quedat la família després de la seva mort. Així ho va entendre també el TC en la seva sentència 184/1990, de 9 de novembre, en interpretar que la finalitat de la pensió de viduïtat no rau en protegir el supervivent que es troba en una situació de necessitat, sinó en rescabalar el dany que produeix la disminució d'ingressos provocada per la mort del cònjuge:

“Pero el caso es que, en su configuración actual, la pensión de viudedad no tiene por estricta finalidad atender a una situación de necesidad o de dependencia económica (como antes ocurría en caso del viudo), asegurando un mínimo de rentas, sino más bien compensar frente a un daño, cual es la falta o minoración de unos ingresos de los que participaba el cónyuge superviviente, y, en general, afrontar las

repercusiones económicas causadas por la actualización de una contingencia (la muerte de uno de los cónyuges), otorgando a tal efecto una pensión que depende y es proporcional en su cuantía a la base reguladora correspondiente al causante, siendo irrelevante que el fallecimiento cree o no un estado de necesidad." (FJ 4t STC 184/1990).

En termes purament de legalitat de la Seguretat Social, és obvi que la relació material o econòmica que existeix entre els convivents de fet i els cònjuges en el matrimoni és la mateixa: en tots dos casos ens trobem davant d'una unió de dues persones, amb fills o no, que han format una comunitat de vida, per la qual cosa el dany que produeix la mort d'un dels dos és el mateix en ambdós casos, i la cotització a la Seguretat Social realitzada pel cònjuge causant ha estat exactament la mateixa que la del convivent. Per això cal pensar que la negativa reiterada del poders públics a reconèixer el dret a aquesta pensió, i avalada pels tribunals de justícia que entenen que no hi ha discriminació constitucional, ha estat més una qüestió d'ordre jurídic o polític, fins i tot formal o moral: la distinció entre unions de fet i el matrimoni existeix a la llei i, per tant, el legislador pot legítimament distingir quant als efectes econòmics de dret públic entre aquestes dues unions, tenint en compte l'opció lliure que facin els ciutadans davant l'opció legal existent. D'acord amb aquesta decisió legal, es pot entendre com a raonable només donar uns efectes privilegiats al matrimoni, com a unió formal, en relació a la parella basada en la unió de fet. Amb tot, insistim, la cotització a la Seguretat Social que és el que dóna lloc a la pensió contributiva de viduïtat, portada a terme per una persona en comunitat de vida amb una altra, es dóna igualment si aquesta persona està unida en matrimoni o conviu en parella de fet. Una explicació potser menys elaborada, però més realista, passaria per considerar les conseqüències d'ordre pressupostari en la caixa de la Seguretat Social d'aquesta distinció legal, en la mesura en què ni els poders públics ni els tribunals de justícia han tingut gaire inconvenient en assimilar al matrimoni o donar efectes de dret privat a les unions de fet quan això repercutia només en un altre particular, és a dir, que el cost social de la decisió només era a càrrec d'un pressupost particular i no del públic. La por al frau o a decisions equivocades per la manca de seguretat jurídica que suposa la inexistència d'un sistema formal únic de constitució i acreditació de les parelles de fet també deu ser a la base d'aquesta negativa.

D'acord amb les dades publicades pel Ministeri de Treball i Assumptes Socials, les pensions de viduïtat constitueixen un 20% del total de pensions contributives de la Seguretat Social, i el 16% del total de pensions i ajuts. L'import pressupostat per l'any 2007 és de 15.640 milions d'euros, dels quals, a data d'agost de 2007 ja se n'havien pagat quasi 10.000 milions. Per a l'any 2006 hi havia 2.100.000 perceptors de pensions de viduïtat a l'Estat (i d'aquests només 147.000 homes), dels quals 376.000 són a Catalunya. Les pensions de viduïtat s'incrementen entre un 1,3% i un 1,6% cada mes, increment estable i relativament baix. L'import mitjà mensual de la pensió és de 500 € amb variacions per Comunitats Autònomes (el més alt al País Basc amb 600 €, el més baix a Galícia amb 418 € mentre que a Catalunya és de 504 €). El 95,5% de les pensions les perceben persones de 50 anys en endavant.

A la [Memòria econòmica de l'esborrany d'Avantprojecte de la llei](#) es preveu que amb el reconeixement d'un dret a la pensió de viduïtat a les parelles de fet, el número de pensions augmenti en un 2,7%, estimat segons l'edat mitjana de percepció de la pensió, 75 anys, i l'edat mitjana d'alta, 70 anys. Si fem una projecció en termes de quantia de la pensió ens donarà un increment pel que fa al cost públic de la mesura de 3 milions d'euros.

Es podria discutir llargament sobre el sentit actual de la pensió de viduïtat com a pensió contributiva, però aquest és un tema que no ens ocuparà aquí, on ens centrarem només en l'anàlisi de la forma en com el projecte de llei preveu l'extensió - moderada i àdhuc discriminatòria - d'aquest dret a les parelles de fet. En termes materials és incontestable que el convivent premort compartia les despeses pròpies de la vida en comú amb l'altre convivent, que podien o no incloure les dels fills comuns, i havia cotitzat de forma que això donava dret a una pensió de jubilació o d'invalidesa quan fos el cas. Per això, i com es veurà, tot i que el projecte de llei opta per reconèixer aquesta situació i, per tant, el corresponent dret a pensió, ho fa amb unes cauteles de seguretat jurídica o de forma que en redueixen molt l'abast en relació a les parelles casades, i introdueix unes variables o requisits econòmics de dependència que fan que aquesta pensió es pugui considerar discriminatòria, ara sí. Així, el projecte configura per a les parelles de fet la pensió *contributiva* de viduïtat en termes de "dependència econòmica" del sobrevivent en relació al premort, cosa que no succeeix per als matrimonis. Això suposa modificar l'essència d'aquesta pensió als únics efectes de minorar-ne l'impacte pel reconeixement en favor de les parelles de fet formalment constituïdes, com veurem, però el que és més greu, suposa ignorar el caràcter *marital* de les unions *more uxorio* o la "dependència" entre els convivents en tots els ordres, personals i econòmics, com a comunitat de vida constituïda, és a dir, que la "dependència" és connatural a la mateixa unió com ho és en el matrimoni.

3. Els requisits personals per a l'existència de la parella de fet als efectes de la pensió de viduïtat

L'equiparació de la parella de fet al matrimoni als efectes del dret a percebre una pensió de viduïtat exigeix determinar legalment quan la llei considera que hi ha una parella de fet. Pel que fa al matrimoni la remissió a la disciplina dels articles 42 i ss. del Codi civil espanyol és clara. En canvi, en relació a les parelles de fet, el Preàmbul del projecte manifesta "*la ausencia de una regulación jurídica de carácter general con respecto a las parejas de hecho*" motiu pel qual es fa "*imprescindible delimitar, si bien exclusivamente a efectos de la acción protectora de la Seguridad Social, los perfiles identificativos de dicha situación*". Aquesta és una afirmació no del tot certa, i que ignora l'existència d'una profusa legislació autonòmica sobre la matèria, en com a mínim quinze de les disset Comunitats Autònomes a l'Estat. La segona afirmació, que el Projecte en delimita la noció només als efectes de la Seguretat Social ja és més encertada, en la mesura en què també podria introduir determinats requisits de durada per als matrimonis, o fins i tot pels supervivents separats o divorciats, com bé que ho fa la legislació de la Seguretat Social.

En termes materials hi ha parella de fet quan dues persones conviuen, com diu el projecte de llei, "*con análoga relación de afectividad a la conyugal*", és a dir, en els termes dels arts. 66, 67 y 68 CC, o de l'art. 1 del Codi de Família, amb les conseqüències en l'ordre patrimonial que lliurement determinin els convivents, a reserva de les que legalment siguin indisponibles. Jurídicament hi ha parella de fet, per a la Seguretat Social, si, a més de l'anterior, la relació ha tingut una durada mínima de cinc anys.

L'expressió "*análoga relación de afectividad a la conyugal*" ha estat utilitzada per la legislació estatal en diverses ocasions, principalment en l'art. 12.4 de la *Ley 29/1994 de arrendamientos urbanos*. Amb tot, en el dret català és l'art. 1 de la LUEP, com també el seu art. 19, el que delimita l'àmbit de les parelles de fet en termes de "convivència marital". Aquesta mateixa expressió ja tenia antecedents els arts. 331.2 i 384 del CS que fan referència a "viure maritalment" i "convivència marital", respectivament.

Ara bé, amb l'existència de la convivència marital o en anàloga relació d'afectivitat a la conjugal, el projecte de llei considera que no és suficient, ni tan sols en els termes en què la va recollir l'art. 12.4 LAU de 1994, de ser aquesta convivència permanent i durant, al menys, els dos anys anteriors al moment de referència o bé haver tingut els convivents descendència comuna, model que clarament va seguir el dret català per a les parelles heterosexuales. El projectat art. 174.3 de la LGSS estableix tot un seguit de minuciosos requisits per considerar complidament que hi ha convivència *more uxorio*, entre ells el requisit personal de no estar els convivents impedits per celebrar matrimoni ni tenir vincle matrimonial amb una altra persona.

Aquest segon requisit és reiteratiu atès que d'entre els impediments matrimonials hi ha el de vincle, d'acord amb l'art. 46 CC. Amb tot es podria considerar que el primer incís faria referència als impediments coneguts com a relatius i el segon als absoluts, en la mesura en què el precepte deixa de banda l'impediment de crim i, per descomptat, l'impediment d'edat no té aquí raó de ser als efectes de la determinació del dret a la pensió de viduïtat.

En matèria d'efectes de les parelles de fet, les lleis solen distingir entre uns requisits de constitució de la unió, que poden incloure un acte formal o no, així com uns requisits per a l'acreditació de l'existència de la unió. En ocasions constitució i acreditació tenen els mateixos requisits i una n'implica l'altra, mentre que en d'altres casos aquests requisits varien substancialment. L'essència de la parella de fet és l'existència d'una anàloga relació d'afectivitat a la conjugal. En el cas que ens ocupa s'hi afegeix el de no existir impediments matrimonials relatius ni absoluts entre els cònjuges, és a dir, el de poder exercir el *ius connubii* entre ells més un cert període de temps de convivència, que s'ha d'acreditar de forma suficient.

El requisit d'una certa durada de la convivència pot formar part tant dels requisits per a la constitució de la unió de fet com del reconeixement d'efectes en l'ordre civil, i així succeeix amb el termini de dos anys de la LUEP. Es pot dir que l' *affectio maritalis* no es suficient en la mesura en què no hi ha un acte de constitució de la unió. En els sistemes en què es preveu o s'exigeix un acte formal de constitució de la unió, en ocasions el termini de durada mínim cedeix en presència d'aquest acte qualificat que desplaça el pas del temps com a subrogat de la manifestació formal de la voluntat de constituir una parella. En ocasions, però, la durada mínima prèvia s'exigeix junt amb l'acte formal per a la constitució de la parella de fet.

Així succeeix clarament en la legislació catalana per a considerar l'existència d'una unió estable heterosexual en cas d'absència de fills comuns o bé de constitució formal amb atorgament d'escriptura pública notarial. Calen dos anys de convivència per a considerar constituïda la unió, però l'atorgament de l'escriptura pública constitutiva és suficient, junt amb la convivència subsegüent, per a considerar existent la unió. En un altre model, com podria ser el del dret valencià, per a la inscripció de la unió al registre és necessari acreditar la convivència mínima prèvia que, junt amb la inscripció, donen lloc a la

constituïció de la parella de fet. Per al dret basc, en canvi, la inscripció al registre és l'únic mitjà per a l'existència de la parella, sense necessitat de cap convivència prèvia.

Ara bé, a l'exigència d'un determinat període de convivència per a considerar constituïda la parella de fet o bé per a la concessió de determinats efectes en l'ordre civil o entre particulars, s'hi pot afegir l'exigència d'una durada superior per a la concessió de drets en l'àmbit del dret públic. És a dir, per bé que en l'ordre civil sigui indubtable que la parella de fet existeix, que hi ha convivència *more uxorio* i que aquesta compleix amb els requisits de temps o de forma per a la seva constituïció, això no impedeix que el dret de la Seguretat Social exigeix adicionalment complir un període de convivència superior, fins i tot malgrat l'existència d'una constituïció formal de la parella en escriptura pública. Això és el que preveu el projectat apartat 4 de l'art. 174 LGSS que exigeix un període de convivència immediat i ininterromput abans de la mort del causant *no inferior a cinc anys*.

El projecte de llei deixa clar que tot l'anterior és "*a efectos de lo establecido en este apartado*", és a dir, als efectes de la pensió de viduïtat. Però a la pràctica el que està fent és donar una noció de parella a efectes de Seguretat Social ben diferents d'allò que pugui preveure la legislació civil. La llei estatal projectada en matèria de Seguretat Social prescindeix de la normativa catalana als efectes de considerar existent o constituïda una parella de fet i dóna una noció pròpia de forma que només admet com a parelles les que compleixin els requisits que preveu l'art. 174.3.4. A la pràctica això és el mateix que dir que hi hauria parelles de fet catalanes amb dret a pensió de viduïtat per molt que no existís legislació civil catalana sobre parelles establint els requisits per a la seva constituïció. Hagués estat més raonable remetre la determinació de l'existència (*rectius*: constituïció) de les parelles a la normativa civil o autonòmica -per a les comunitats autònomes que no tenen competències en dret civil- i afegir uns requisits específics per a la concessió del dret a la pensió de viduïtat i, fins i tot, determinades disposicions en matèria d'acreditació. De tota manera, com es veurà tot seguit, existència i acreditació de les parelles de fet són àmbits difícils de dissociar i delimitar i molt sovint van units pel que fa a l'existència i l'eficàcia de les parelles.

L'anterior és el que succeeix per al matrimoni. El dret de la Seguretat Social parteix de l'existència i acreditació del matrimoni d'acord amb la legislació civil i hi pot afegir uns requisits de durada que no tenen a veure amb els efectes en l'ordre civil que aquell produeix. En efecte, d'acord amb el també projectat art. 174.1 III LGSS, hi ha supòsits en què el matrimoni no és suficient per a donar lloc a una pensió de viduïtat en favor del supervivent. Així, cal que el matrimoni s'hagi celebrat amb un any d'antelació com a mínim a la data de la mort del cònjuge causant o bé hi hagi hagut fills comuns, si la mort ha estat causada per una malaltia comuna no sobrevinguda després del matrimoni. Fins i tot aquesta durada no és exigible si hi ha hagut convivència *more uxorio* anterior dels cònjuges que, sumada a la del matrimoni, hagi superat un període de dos anys.

Amb tot, el projectat art. 174.3 de la LGSS exigeix un període de convivència -d'existència- de la unió de fet amb una antiguitat de cinc anys. Insistim que el projecte de llei barreja els conceptes d'existència o de constituïció de la parella, la seva acreditació, l'existència als efectes de la llei o en l'ordre social, així com la d'exigir requisits específics per a la concessió de la pensió.

És evident que una de les prevencions enfront la concessió de la pensió de viduïtat, a banda de la d'ordre formal de distingir entre unions matrimoniales i unions de fet, rau en els problemes de seguretat jurídica o de prova de l'existència de les segones. Així com l'existència de la unió matrimonial és indubtable, amb independència de la real *affectio maritalis* entre els cònjuges, l'existència de la parella de fet, en la mesura en què no hi ha un estricte control forma de constitució i extinció de les mateixes, presenta problemes de gestió importants a l'hora de concedir una pensió vitalícia a càrrec del pressupost de la Seguretat Social. Però una cosa és afirmar que la prova d'una convivència perllongada en el temps garanteix de forma més segura l'existència d'una unió *more uxorio*, és a dir, la unió de dues persones amb *anàloga relació d'afectivitat a la conjugal*, que en principi hauria de ser independent a la seva durada, i una altra molt diferent és considerar que aquest tipus d'unions, pel seu caràcter d'alternatives al matrimoni necessiten d'un plus de convivència perllongada per tenir dret a la pensió. Probablement tots dos arguments es barregen en l'exigència del requisit de convivència de cinc anys: si no es prova una convivència llarga l'acreditació de l'existència de la parella és dubtosa i, en absència de matrimoni, la unió lliure necessita d'un plus de convivència per accedir als mateixos drets enfront la Seguretat Social.

En teoria no hi ha res que hagi de justificar aquesta diferència de tracte entre matrimoni i parelles de fet en la mesura en què es pugui acreditar complidament l'existència de la parella -la seva constitució- si convenim que els requisits d'ordre material o econòmic concorren en el cas i són els mateixos entre matrimonis i parella. Sigui per una raó o l'altra, perill de frau i dubtes sobre la prova així com d'ordre formal o de principi en relació al matrimoni, el projecte de llei presenta aquesta exigència de convivència perllongada per les parelles que no exigeix per al matrimoni.

La distinció, o discriminació que algú podria dir, entre matrimonis i parelles de fet podrà portar a la pràctica que un matrimoni, podríem dir, amb mesos d'antiguitat, fins i tot amb no gaire més d'un any de relació personal entre els cònjuges, doni dret a pensió, mentre que uns convivents en unió constituïda formalment en escriptura pública, posem, que han conviscut durant quatre anys i mig el supervivent no tingui dret a cap pensió vitalícia. La cotització a la Seguretat Social del causant, que pot ser de llarga durada en funció de l'edat, no tindrà cap mena de retorn per als particulars en aquest segon cas. És cert que els supòsits desafortunats de convivència breu extingida per causa de mort seran estadísticament la minoria, però en els casos en què es doni la situació el seu impacte serà probablement més fort, si considerem que la decisió de constituir una parella haurà comportant decisions i inversions amb repercussió econòmica per a cadascun dels convivents. I el termini de cinc anys no pot ser considerat relativament breu si el prediquem de morts de persones joves.

Adicionalment, la distinció entre parelles de fet i matrimoni es dona en l'art. 174 bis projectat, que reconeix una "prestació temporal de viduïtat" que no contempla per als convivents. En aquest cas és evident que no procedeix aquesta prestació temporal, perquè no hi haurà parelles de fet amb convivència inferior a un any amb eventual dret a pensió, amb tot la previsió favorable al matrimoni evidencia un cop més la diferència de tracte en relació a les parelles.

El requisit dels cinc anys afegeix el de ser la convivència “*con carácter inmediato al fallecimiento del causante*”. Com bé reconeix el mateix projecte d’art. 174.2 LGSS, per als matrimonis la falta de convivència amb caràcter immediat a la mort no és causa d’extinció del dret a la pensió de viduïtat, perquè no ho és la nul·litat, la separació o el divorci, fins al punt que s’admet la compatibilitat de beneficiaris. Una de les novetats del projecte és precisament la modificació d’aquest règim de compatibilitat de la pensió entre diversos excònjuges beneficiaris. Pel que fa a les parelles de fet sembla que aquesta compatibilitat de beneficiaris no existeix, perquè el requisit de la convivència *inmediatament* anterior exclou del dret a la pensió al convivent anterior, sense que l’aplicació analògica de l’art. 174.2 LGSS sembli possible. En segon lloc, tampoc sembla possible determinar la compatibilitat de pensions entre un convivent, posem, amb vint anys de convivència, i un cònjuge posterior amb un matrimoni que ha durat tot just un any. En aquests casos, i de la literalitat de la llei sembla que la totalitat de la pensió correspondrà al cònjuge supervivent en no existir cap previsió específica. En els termes del primer apartat del projectat 174.3 LGSS, es donarà dret a pensió al convivent sempre que “*se encontrase unido al causante en el momento de su fallecimiento*”. De fet, l’art. 174.3 LGSS preveu la compatibilitat de pensions entre cònjuge divorciat i convivent posterior, però no en ordre invers. Aquest darrer cas planteja el dubte sobre què succeiria per al cas de matrimoni i posterior parella de fet sense durada superior a cinc anys. Per bé que el causant s’hagués divorciat per constituir una parella de fet amb una altra persona, el convivent supervivent, si no acredita cinc anys de convivència, sembla que no tindria cap dret a la pensió i aquesta, en la seva totalitat en relació al temps de durada del matrimoni, correspondria a l’excònjuge.

En darrer terme, és clar que el contingut de l’art. 174.3 pel que fa a l’existència o constitució d’una parella de fet en l’ordre civil i el reconeixement del dret a la pensió de viduïtat per a les parelles de fet no presenta una delimitació normativa nítida en la regulació projectada. El projecte de LGSS no estableix només uns requisits propis per a la concessió de la pensió a les parelles existents d’acord amb la legislació civil sinó que determina una normativa pròpia i exclouent que, a la pràctica, prescindeix de les competències exercides per les Autonomies en la matèria. Aquesta forma d’operar arriba fins al punt de plantejar problemes sobre els efectes que produeix la noció de parella determinada a l’art. 174.3 als efectes de Seguretat Social en relació als altres efectes que la legislació social preveu en cas de constitució d’una parella estable. La pregunta òbvia és la següent: el cònjuge vidu que constitueix una parella de fet perd el seu dret a la pensió pel fet mateix de constituir la parella o sempre que aquesta relació tingui una durada ininterrompuda superior a cinc anys? És a dir, la noció legal per a la Seguretat Social de parella de fet és a tots els efectes, positius i negatius, pels ciutadans, o només per aquells que comprometen el pressupost de la Seguretat Social?

La concessió d’efectes jurídics, podríem dir, negatius a la convivència de fet no és nova en la legislació, tant de dret privat com de dret públic. En l’actualitat, l’apartat 3 de l’art. 174 LGSS preveu que la pensió de viduïtat s’extingeix per “conviure maritalment amb una altra persona” el beneficiari, en els termes de la remissió que fa a l’art. 101 del Codi civil espanyol i que, a Catalunya, s’ha d’entendre feta també a l’art. 86 del Codi de Família, que preveu la “convivència marital amb una altra persona” i no la constitució d’una unió estable de parella. Igualment ho preveu el dret civil català per a l’usdefruit vidual intestat (art. 331.3 CS) o bé per la quarta vidual (384 CS).

La resposta a aquesta qüestió es troba a l'apartat 4 del projectat art. 174 LGSS, que substitueix el vigent apartat 3, en la mesura que determina l'extinció del dret a la pensió quan el beneficiari *“contraiga matrimonio o constituya una pareja de hecho en los términos regulados en el apartado anterior, sin perjuicio de las excepciones establecidas reglamentariamente”*. Literalment aquest precepte parla de la constitució d'una parella de fet i hi afegeix els requisits de l'article anterior. La regulació no és per res concloent sobre el que cal deduir. La constitució d'una parella resulta de la voluntat de viure *more uxorio* dues persones. Ara bé, si apliquem estrictament els requisits de l'apartat 3r, succeirà que així com moltes convivències de fet no donaran lloc a pensió de viduïtat, en els mateixos termes, moltes convivències de fet no seran causa d'extinció de la pensió: en això la nova normativa serà coherent. En primer lloc, a la pràctica hi ha convivències de fet de persones en què ambdues o una d'elles està prèviament casada o no divorciada, és a dir, té impediment de vincle. Si considerem que és causa d'extinció de la pensió la mera convivència marital, la convivència amb una persona casada separada de fet o judicialment serà causa d'extinció. Si per contra, apliquem els requisits d'existència de la parella per a la concessió de la pensió també a la seva extinció, passarà perfectament que una convivència de fet d'una persona casada amb una altra que percep una pensió de viduïtat no donarà lloc a l'extinció, tampoc la convivència inferior a cinc anys. No es pot deduir si realment és aquest l'efecte volgut pel legislador, però de la lectura literal de la norma el seu resultat és aquest. Addicionalment, com veurem tot seguit, cal afegir-hi l'element de la constitució formal de la parella de fet, i sembla que en la seva absència tampoc no s'extingirà la pensió de viduïtat. Aquest és un canvi molt important en relació al dret vigent.

4. L'acreditació de l'existència de la parella de fet per al reconeixement de la pensió de viduïtat

Fins ara, s'han vist quins són els elements personals que fonamenten l'existència d'una parella de fet als efectes del reconeixement del dret a la pensió de viduïtat: la convivència *more uxorio* ininterrompuda no inferior a cinc anys i existent al moment de la mort del causant. En la mesura que aquests requisits es donen podem considerar que existeix una parella de fet en els termes del projectat art. 174.3 LGSS. Ara bé, això tampoc no és suficient per a la concessió de la pensió en la mesura en què el que distingeix la parella de fet del matrimoni en termes jurídics és la inexistència d'un acte formal de celebració del matrimoni, de prestació del consentiment a la constitució d'una unió *more uxorio* i d'un registre obligatori i universal per a la constància i publicitat de tots els matrimonis celebrats. Per aquest motiu, l'apartat 4 del projectat art. 174 LGSS estableix uns requisits d'acreditació de la parella que s'afegeixen als de constitució o existència, de forma complexa i que incideixen en el sistema vigent a Catalunya d'unions estables de parella i que clarament poden condicionar la futura regulació de les unions estables o parelles de fet al Llibre II del Codi civil de Catalunya.

Els requisits d'acreditació no apareixen de forma clara al projecte de llei i, en una primera lectura, es sobreposen a les diferents lleis autonòmiques sobre parelles que estableixen el seu propi

sistema de constitució i acreditació. D'entrada semblaria que l'acreditació ha de tenir per objecte la convivència *more uxorio* durant cinc anys immediatament anteriors a la mort del causant. Aquesta acreditació s'hauria de portar a terme per uns mitjans de prova taxats per la LGSS, els previstos en les lleis autonòmiques de parelles o bé per tots aquells mitjans de prova admesos en dret que servissin per acreditar aquesta convivència de més de cinc anys. Cal pensar que aquesta acreditació s'haurà de portar a terme en el marc d'un procediment administratiu i que haurà de ser l'Administració la que decideixi amb la documentació aportada la concurrència del fet causant. És obvi que contra la decisió negativa de l'Administració hauria de ser possible el recurs als tribunals de justícia per tal de demostrar l'existència de la parella de fet, però no que aquest recurs permeti tota mena de prova sinó que s'haurà de restringir als mitjans d'acreditació previstos per la LGSS. En aquest context, la missió de la LGSS hauria de ser evitar al màxim la discrecionalitat de l'Administració i que la decisió sobre la concurrència o no dels pressupòsits de concessió de la pensió resultessin d'uns mitjans de prova basats en la seva objectivitat.

El projecte d'art. 174.3.4 LGSS disposa per al requisit de convivència que cal que aquesta sigui "*notoria y estable*". Sí és notòria vol dir que és pública, que no es porta a terme de manera clandestina y que pot ser objecte de coneixement per part de tercers. El requisit d'estabilitat pressuposa d'una banda que és continuada en el temps, cosa que ja disposa el requisit de "*duración ininterrumpida*", és a dir, que no es poden sumar diferents períodes de convivència, però estable vol dir també que no és ocasional, que té vocació de permanència, un requisit que queda subsumit en el de la llarga durada ininterrompuda exigida, i, per descomptat, per ser *more uxorio*.

L'apartat 4 de l'article 174.3 del projecte de LGSS és probablement el més desafortunat. En primer lloc pressuposa la necessitat d'acreditar la convivència, és clar, i diu que s'ha de fer mitjançant la certificació de la inscripció de la parella en algun dels registres específics que existeixen, tant autonòmics com municipals, o també mitjançant document públic de constitució de la parella. Aquesta dualitat de formes d'acreditació podria semblar raonable si hi hagués un sistema coherent a tot l'Estat que es basés en un requisit d'inscripció o constitució formal per a l'existència de la parella de fet. Al mateix temps, unes línies més amunt, l'esmentat precepte exigeix que per a considerar constituïda una parella de fet cal acreditar mitjançant certificat d'empadronament la convivència mínima de cinc anys, ininterrompuda, estable i notòria.

La tècnica legislativa del precepte és força defectuosa, aparentment contradictòria i difícil d'escatir per l'operador jurídic, al que costa d'apreciar d'entrada la duresa dels requisits exigits i el caràcter extremadament restrictiu de la norma, pràcticament un despropòsit. D'una banda es fa referència a la necessitat d'acreditar la convivència mitjançant certificat d'empadronament per considerar existent o constituïda la parella de fet i, en segon lloc, s'exigeix també l'acreditació de l'existència formal de la parella mitjançant certificació de la seva inscripció en un registre administratiu o bé còpia de l'escriptura pública de constitució. Literalment, doncs, hi ha un sistema cumulatiu d'acreditació de la parella de fet en base a un doble caràcter, material o de fet sobre la convivència i jurídic o formal sobre la constitució de la parella. Entès d'aquesta manera, que no és necessàriament intuïtiva, la llei exigeix una doble prova de la parella de fet, no gaire coherent, i absolutament reforçada: realitat material de la convivència i manifestació formal de

voler constituir la parella de fet, d'acord amb els dos mitjans vigents: inscripció en un registre o escriptura pública notarial.

L'anterior conclusió no s'obté de forma immediata i contrasta clarament amb el que és la pràctica en dret privat sobre parelles de fet i alguna normativa autonòmica en la matèria: o s'acredita la convivència i, amb ella, l'existència de la parella, o bé aquesta resulta d'una constitució formal, registral o notarial, la qual pressuposa l'existència de la convivència per la prova que se n'ha fet.

D'acord amb la comprensió del precepte que s'ha exposat resta només un obstacle interpretatiu: que la inscripció al registre administratiu o l'atorgament de l'escriptura pública siguin com a mínim anteriors en dos anys a la mort d'un dels convivents. Si cal que la convivència hagi durat com a mínim cinc anys com s'entén llavors que la inscripció registral o la formalització en document públic no hagin de tenir també una antiguitat mínima de cinc anys? Això només es pot entendre si considerem que la inscripció al registre i l'atorgament de l'escriptura pública compleixen únicament el requisit de manifestació formal de la voluntat de constituir la parella de fet, com succeeix en el matrimoni amb la seva celebració, mentre que la certificació d'empadronament acredita l'existència efectiva de la parella basada en la convivència, al marge i de forma cumulativa a les manifestacions formals que s'hagin fet. Altrament no s'entén el requisit mínim de dos anys, ja que si la certificació del registre o l'atorgament de l'escriptura fossin suficients per a acreditar l'existència de la parella caldria que tinguessin una antiguitat de cinc anys. Podria passar també que tant en el registre com en l'escriptura pública es manifestés una antiguitat de la parella superior a cinc anys, de forma que això podria plantejar dubtes pel cas de no existir l'empadronament en un determinat habitatge.

En aquests termes, el sistema és realment complex i presentarà dificultats a la pràctica pel que fa a l'obtenció de la pensió de viduïtat en tenir una vocació clarament restrictiva. Només si hi ha un empadronament en l'habitatge de residència i, cumulativament, hi ha inscripció en un registre o atorgament de l'escriptura pública es tindrà dret a reclamar una pensió de viduïtat.

L'empadronament en l'habitatge on les persones resideixen sol ser habitual però no és en absolut una pràctica unànime. Sigui per motius de mobilitat com de manca de necessitat pràctica succeeix que moltes persones estan residint efectivament en un habitatge en el qual no estan empadronats. La jurisprudència *civil* ha establert que la residència per al dret privat és l'efectiva i real en un determinat lloc i no depèn de l'empadronament en un habitatge que és una d'entre les proves possibles, sobretot pel que fa a l'adquisició del veïnatge civil per residència. Per a les parelles de fet, en canvi, el projectat art. 174.3 LGSS segueix un altre criteri. El Decret Legislatiu 2/2003, de 28 d'abril, *pel qual s'aprova el Text refós de la Llei municipal i de règim local de Catalunya*, disposa en el seu art. 39 l'obligatorietat de l'empadronament, tot i que no es preveuen conseqüències pel cas d'incompliment.

Tal com està configurat el projecte de llei, queden fora del dret a la pensió de viduïtat les parelles de fet que no han manifestat formalment la seva voluntat de constituir-se com a tals així com les que, excepcionalment, sí que ho han fet, però no consten com a empadronades en un mateix habitatge, cas que és perfectament possible. En aquells casos en què no hi ha hagut inscripció al registre administratiu de parelles o bé no s'ha atorgat una escriptura pública, per molt estable, notòria i llarga que sigui la convivència *more uxorio* sembla que no serà possible concedir la pensió de viduïtat. Els requisits de prova estan fixats en una llei, i no en una normativa de rang

reglamentari. És cert que normativament sempre cal fer una delimitació del que s'ha de considerar com a parella de fet en termes legals, per als efectes tant de dret públic com de dret privat, i això no impedirà que, a la pràctica, existeixin parelles com a tals unions *more uxorio* que no compleixin amb els requisits legals.

En el cas que ens ocupa, però, el que sembla difícil de justificar és que havent-hi una normativa autonòmica que determina quan cal considerar existent o constituïda una parella de fet, quins són els seu requisits, així com si s'escau els procediments formals de constitució i els mitjans de prova o acreditació de la parella, la legislació projectada sobre Seguretat Social no els tingui en absolut en compte com a tals. Que la legislació sobre Seguretat Social podia haver afegit un plus de convivència de cinc anys seria justificable, però el que no sembla justificable és que un cop decidit que s'atorga el dret a la pensió de viduïtat a les parelles de fet per raó de circumstàncies materials que hi concorren –comunitat de vida i cotització–, no es tingui en compte la realitat legislativa autonòmica en la qual el dret català presenta una forta singularitat.

5. La salvaguarda del sistema d'acreditació de les parelles de fet en el dret civil català

En la seva tramitació al Congrés dels Diputats, l'art. 174 del projecte de Llei en Mesures en Matèria de Seguretat Social només ha experimentat un canvi que ha consistit en la introducció d'un nou incís o apartat 5 en forma de salvaguarda de la legislació civil sobre parelles de fet, introduïda com a conseqüència de dues esmenes del grup de Convergència i Unió i del grup d'Esquerra Republicana de Catalunya en el sentit que:

“En las comunidades autónomas con Derecho Civil propio, la existencia de la pareja de hecho se acreditará conforme establezca su legislación específica”.

De fet, la introducció d'una clàusula de salvaguarda d'aquest tipus no és nova i els grups catalans s'afanyen en introduir-la en la mesura en què una llei estatal fa remissió a la normativa civil, que acostuma a ser només l'estatal, sense tenir en compte les autonòmiques.

El cas es dona sovint en la legislació estatal i la solució tècnica no és sempre fàcil d'adoptar. Un exemple recent ens el donaria el [Projecte de llei en matèria de jurisdicció voluntària](#), en tràmit igualment al Senat, on les referències al Codi civil espanyol són profuses, mentre que les fetes a la legislació catalana són inexistents. Clarament aquesta tècnica legislativa justificaria l'aprovació d'una llei de jurisdicció voluntària a Catalunya.

En el cas que ens ocupa, però, es dona la circumstància que quinze de les disset comunitats autònomes de l'Estat han aprovat algun tipus de normativa sobre parelles de fet, mentre que d'aquestes només set tenen competències en dret civil. La salvaguarda que realitza el projecte de les normatives civils autonòmiques, doncs, planteja el dubte de si cal entendre-la referida a totes les normatives autonòmiques sobre parelles de fet o bé només a les d'aquelles comunitats actualment amb competència en dret civil: Aragó, Catalunya, Galícia, Illes Balears, Navarra, el

País Basc i el País Valencià. A hores d'ara, les úniques comunitats que no han legislat en matèria de parelles de fet són La Rioja i Múrcia. Les dues Castelles, per bé que no tenen una llei de parelles de fet, han dictat sengles Decrets sobre creació d'un registre de parelles. En tota la normativa autonòmica sobre parelles de fet són qüestions recurrents les relatives a l'existència de les parelles, és a dir, quins són els requisits per entendre que s'ha constituït una parella de fet i la seva acreditació. Aquesta normativa es va iniciar amb la LUEP catalana de 1998 i ha continuat fins la Disposició Addicional 3a de la [Ley 2/2006, de 14 de junio de Derecho civil de Galicia](#), modificada per la [Ley 10/2007, de 28 de junio de reforma de la DA 3ª de la Ley 2/2006](#), de forma que es pot afirmar l'existència de diversos models que s'han seguit en les diferents autonomies pel que fa a la constitució i acreditació de les parelles. Per això, no sembla prou encertat que la legislació en matèria de Seguretat Social no s'hagi coordinat expressament amb aquesta normativa i només consti la clàusula de salvaguarda introduïda durant la tramitació al Congrés. En les [esmenes presentades al Senat](#), el Grup Parlamentari Català en el Senat de Convergència i Unió ha presentat una proposta que milloraria el text actual:

“En las comunidades autónomas con Derecho Civil propio, la consideración de pareja de hecho y su acreditación, se atenderá a su legislación específica”.

La legislació catalana destaca d'entre la normativa autonòmica sobre parelles perquè no preveu un sistema registral per a la constitució de les unions estables ni tampoc per a la seva acreditació. Malgrat que a Catalunya existien, i existeixen encara, nombrosos registres municipals d'unions estables, el legislador va optar positivament per un sistema de parelles no registrades ni tan sols hi fa cap referència al llarg del seu articulat. El de parelles registrades, *registered partnership* o *eingetragene Partnerschaft* és un dels sistemes possibles per donar resposta legal al fenomen de les parelles de fet i aquesta és la solució que majoritàriament han adoptat les comunitats autònomes a l'Estat amb l'excepció de Catalunya. Dins del sistema registral, pot succeir que la inscripció al registre tingui caràcter constitutiu o bé només declaratiu i, a més, que s'exigeixi l'acreditació d'una convivència prèvia per a la constitució de la parella. En Annex a aquest article recollim la normativa autonòmica sobre la matèria i un quadre amb les diferents solucions adoptades.

La salvaguarda del dret civil territorial introduïda en el tràmit parlamentari al Congrés presenta problemes pràctics d'aplicació importants, atesa la diferència substantiva de la regulació catalana en relació als criteris del projecte d'article 174.3 de la LGSS, especialment pel que fa a les parelles heterosexuales. Pel que fa a les parelles homosexuals, tal com estan regulades actualment en dret català, la necessitat de constituir la unió en escriptura pública fa que només sigui problemàtic el compliment del termini de convivència de cinc anys. Pel que fa a les unions estables heterosexuales, la constitució de la unió pel mer fet de la convivència ininterrompuda de dos anys, o si hi ha fills comuns només per la convivència, fa que la concessió de la pensió de viduïtat sigui complicada tot i el compliment del termini de cinc anys si no s'ha atorgat escriptura pública de constitució de la unió, d'acord amb l'art. 1 de la LUEP.

Teòricament, el projectat apartat cinquè de l'article 174.3 de la LGSS remet al dret català per a l'acreditació de l'existència de la parella de fet. En el dret civil català aquesta qüestió ha estat regulada expressament als arts. 2 i 10 de la LUEP, amb una distinció en funció de si els efectes de

l'existència de la unió estable són entre particulars o enfront les Administracions Públiques. Pel que fa als primers s'admet tota mena de prova, mentre que per als segons aquesta ha de ser qualificada:

Article 2. Acreditació

L'acreditació de les unions estables no formalitzades en escriptura pública i el transcurs dels dos anys de referència es pot fer per qualsevol mitjà de prova admissible i suficient, amb l'excepció del que estableix l'article 10.

Article 10. Acreditació i legitimació especials

Per a fer valer els drets de l'article 9, si no s'ha formalitzat la convivència en escriptura pública atorgada dos anys abans d'exercir-los, cal aportar acta de notorietat de la convivència i del transcurs dels dos anys.

La previsió de l'art. 10 feia referència només als beneficis respecte de la funció pública previstos per la LUEP, amb posterioritat, la Llei 31/2002, de 30 de desembre, que modifica l'art. 31 de la Llei 25/1998, de 31 de desembre, assimila les unions estables als matrimonis a efectes de l'Impost de Successions i Donacions i reproduïx el mateix model de formes d'acreditació.

D'aquest estat de coses resulta que les parelles de fet catalanes constituïdes d'acord amb la LUEP hauran de complir també els requisits de la LGSS per a l'obtenció de la pensió de viduïtat. De l'incís "*la existencia de la pareja de hecho se acreditará conforme establezca su legislación específica*" entenem que no es pot concloure que tindran dret a pensió les parelles de fet que siguin reconegudes com a tals en dret civil català i que s'acreditin d'acord amb el que preveu la seva normativa. El requisit de cinc anys de convivència afecta també les unions estables catalanes i també podria pensar-se que queden afectades pel requisit del certificat d'empadronament. Cal entendre que l'apartat cinquè està pensat només pel que fa als sistemes d'acreditació de les parelles, però no per a la seva existència, l'anterior no pot suposar un mitjà per evitar el compliment del termini de cinc anys de convivència. Ara bé, com és prou conegut, en dret català no s'ha previst la vigència general per a tota Catalunya d'un registre administratiu d'unions estables de parella creat per la pròpia LUEP. En la mesura en què alguns ajuntaments catalans han organitzat registres municipals d'unions estables es pot defensar la validesa de la seva certificació als efectes de l'acreditació de la parella de fet conforme al projectat art. 174.3 LGSS, perquè aquest remet només als registres autonòmics o municipals existents, no els que hagin estat creats d'acord amb una normativa autonòmica de parelles. Això podria semblar que violentaria la remissió al dret civil català introduïda com a darrer incís del projectat art. 174.3 LGSS, perquè aquest no preveu la certificació d'un registre municipal de parelles com a mitjà d'acreditació vàlid per a la prova de l'existència de la unió estable per als efectes enfront les Administracions Públiques. Només la clàusula general de l'art. 2 LUEP permetria defensar la validesa d'aquesta certificació i l'argument que la remissió al dret civil català no impedeix la prova de l'existència de la parella per un dels altres mitjans previstos a la pròpia LGSS.

A l'Ajuntament de Barcelona existeix un [Registre d'Unions Civils](#), el qual pot servir per acreditar l'existència d'unions estables heterosexuales, en particular aquelles que no han atorgat escriptura pública de constitució. Les homosexuals també s'hi poden inscriure, però per a la seva constitució necessiten atorgar escriptura pública. Les unions estables que es vulguin inscriure en aquest registre hauran

d'emplenar els formularis corresponents, així com aportar la documentació conforme compleixen els requisits fixats per a la inscripció, que són:

- que els dos convivents estiguin empadronats al municipi de Barcelona en el mateix domicili,
- no tenir impediment de vincle, i
- no constar en cap altre registre d'unions estables.

Els [Censos de població i habitatge de 2001](#) (Font: INE) estimen que a la ciutat de Barcelona hi havia, al 2001, 34.000 parelles de fet, de les quals en només 19.000 ambdós convivents eren solters. Al Registre d'Unions Civils de la ciutat de Barcelona consten inscrits un total de 5.140 unions civils des de la seva creació el 1994, de les quals, 592 parelles l'any 2006, enfront els 6.300 matrimonis que s'hi van inscriure aquell any al Registre Civil (Font: Registre d'Unions Civils i [Anuari estadístic de la ciutat de Barcelona, 2007](#)).

<i>Registre d'unions civils de Barcelona</i>				
Any	Sol·licituds			Inscripcions
	Heterosexuals	Homosexuals	Total	
2002	595	60	655	522
2003	620	56	676	597
2004	686	72	758	585
2005	647	27	674	493
2006	676	26	702	592
2007 (a 17.10)	716	43	759	599
TOTAL	3.940	284	4.224	3.388

Així mateix, i com un altre exemple de l'estat de coses a Catalunya, al Registre d'Unions Consensuals de Terrassa consten inscrites 1.614 parelles des de la seva creació el 1997, de les quals 254 al 2006. L'Ajuntament de Terrassa ha facilitat les següents dades:

<i>Registre d'unions consensuals de Terrassa</i>			
Any	Inscripcions		
	Heterosexuals	Homosexuals	Total
2002	178	6	184
2003	201	3	204
2004	235	10	245
2005	204	3	207
2006	252	2	254
TOTAL	1.070	24	1.094

Pel que fa al mitjà de prova de l'escriptura de constitució de la unió estable, entenem que no presenta cap problema atès que aquest es recull expressament en l'art. 174.3 LGSS. Amb tot, i d'acord amb les estadístiques notariales l'atorgament d'aquest tipus d'escriptures de constitució

d'unions estables a Catalunya no és gaire freqüent en relació al nombre d'unions convivencials totals estimades. Segons les dades facilitades per l'Il·lustre Col·legi de Notaris a Catalunya, des de l'aprovació de la LUEP i fins l'any 2006 s'haurien constituït poc més d'unes 3.500 parelles de fet en escriptura pública, de les quals entre 2004 i 2006¹:

2004	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Total
Parella home-dona	199	27	9	31	266
Parella home-home	44	5	0	3	52
Parella dona-dona	18	3	0	2	23
	261	35	9	36	341

2005	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Total
Parella home-dona	231	33	13	20	297
Parella home-home	25	1	0	1	27
Parella dona-dona	23	1	0	1	25
	279	35	13	22	349

2006	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Total
Parella home-dona	306	40	11	23	380
Parella home-home	21	4	0	2	27
Parella dona-dona	23	2	1	3	29
	350	46	12	28	436

Cal tenir en compte, a més, que a Catalunya l'escriptura pública és constitutiva de la unió, és a dir, pot passar que no s'hi acrediti una convivència prèvia dels convivents atès que la LUEP no exigeix aquesta convivència prèvia per a constituir la unió estable en escriptura pública, que es considera existent a partir del moment del seu atorgament si hi ha convivència immediatament posterior. Però també, que la parella constituïda en escriptura pública, o bé inscrita en un registre, pot extingir-se sense que això consti en una altra escriptura o bé al registre d'unions estables (arts. 12 i 30 LUEP).

El mitjà d'acreditació en dret civil català que planteja més problemes de compatibilitat amb la normativa projectada és el de l'acta de notorietat de la convivència i del transcurs de dos anys previst a l'art. 10 de la LUEP. Aquests dubtes ho són perquè la normativa estatal també hauria pogut preveure autònomament aquest mitjà de prova de l'existència de la parella i casa malament el fet que l'acta de notorietat s'atorgui *ex post*, és a dir, un cop mort el causant, mentre que l'escriptura pública de constitució s'haurà d'haver atorgat com a mínim dos anys abans de la mort.

¹ Per a les dades entre 1999 i 2003, unes 2.400 parelles constituïdes, cfr. Miquel MARTÍN CASALS, "La regulació de la parella de fet: lleis i models", a Àrea de Dret Civil (coord.), *Nous reptes del dret de família. Materials de les Tretzenes Jornades de Dret Català a Tossa*, Girona, Documenta Universitaria, 2005, pp. 335 i ss.

Si s'admet la prova amb acta de notorietat és clar que les unions estables catalanes amb convivència superior a cinc anys que no han atorgat escriptura pública de constitució de la unió - que en aquest cas el que fa és confirmar-la- menys de dos anys abans de la mort d'un dels convivents es podran acollir a l'acreditació mitjançant acta de notorietat igual com les unions estables que no han atorgat escriptura pública. En qualsevol cas, sembla raonable convenir que, als efectes de la pensió de viduïtat, l'acta de notorietat ho haurà de ser també del transcurs de cinc anys de convivència, no només de dos, però el dubte de la seva admissibilitat específica per al dret català i no per a la resta de parelles de fet sotmeses a d'altres legislacions autonòmiques és fàcilment plantejable.

A la llum de la reforma de la Llei General de la Seguretat Social, que previsiblement entrarà en vigor l'1 de gener de 2008, és evident que la regulació catalana sobre unions estables ha quedat en entredit, a més de la injustificada distinció entre parelles heterosexuales i homosexuals, que només es poden constituir mitjançant escriptura pública. En l'anterior legislatura el Govern va presentar un [projecte de Llibre II del Codi Civil de Catalunya](#) que feia una actualització d'aquesta normativa, com a part integrant del Llibre II del Codi civil, per tant, deixant de ser una legislació especial. Aquest projecte, decaïgut amb la fi de la legislatura, no modificava substancialment el sistema català de constitució de les parelles, amb l'excepció de les homosexuals i de l'eliminació d'algun impediment, i tampoc no introduïa un sistema registral de constitució o acreditació de les unions estables. De mantenir-se aquest projecte, la discordança amb les parelles de fet a efectes de la Seguretat Social és palesa.

Article 234-1. Constitució d'una unió estable de parella

Dues persones que comparteixen la seva vida en una relació afectiva de compromís íntim i de socors mutu formen una unió estable de parella en qualsevol dels casos següents:

- a) Si manifesten en escriptura pública la voluntat de constituir-la.
- b) Si conviuen, com a mínim, durant un període ininterromput de dos anys.
- c) Si conviuen tenint algun fill o filla comú, sense que calgui el transcurs del període establert en la lletra b).

Article 234-2. Requisits personals

No poden constituir una unió estable de parella:

- a) Les menors d'edat no emancipades.
- b) Els parents en línia recta per consanguinitat o adopció.
- c) Els parents col·laterals per consanguinitat o adopció dins del segon grau.

6. Els requisits econòmics per a la concessió de la pensió de viduïtat

Si hom podria pensar que els requisits personals i formals que exigeix el projecte de llei per a considerar existent i acreditada la parella de fet són suficients, i àdhuc clarament excessius, per llevar qualsevol sospita de frau o d'error en la concessió de pensió a algú que no conviu en parella, el projecte no en té suficient amb això i, de forma fins i tot ignominiosa, introdueix uns requisits econòmics addicionals que fan encara més reduït l'àmbit dels convivents possibles

beneficiaris i que no són coherents amb el caràcter contributiu de la pensió ni tampoc amb el que s'exigeix per als matrimonis.

La nova redacció de l'art. 174.3 LGSS estableix uns requisits econòmics en termes de "dependència" del supervivent del convivent causant per a la concessió de la pensió de viduïtat. Aquest requisit no s'exigeix en absolut per a les unions matrimonials, que només necessiten acreditar l'existència del matrimoni i la cotització del causant. Això contrasta amb la configuració que la jurisprudència ha fet d'aquest tipus de pensions, independents de les relacions econòmiques subjectives o particulars entre els cònjuges. Així ho afirma especialment el Preàmbul de la Llei, d'una manera no gaire raonable ni fonamentada:

"La ausencia de una regulación jurídica de carácter general con respecto a las parejas de hecho hace imprescindible delimitar, si bien exclusivamente a efectos de la acción protectora de la Seguridad Social, los perfiles identificativos de dicha situación, intentando con ello una aproximación, en la medida de lo posible, a la institución matrimonial. No obstante, habida cuenta de la imposibilidad de conseguir la plena equiparación entre las parejas matrimoniales y las de hecho, se hace inviable la plena igualación en el régimen jurídico de las prestaciones de viudedad".

L'article 174.3 LGSS projectat distingeix segons si la parella té fills o no, tot exigint uns requisits diferents. Si la parella té fills (sempre que els fills tinguin dret a pensió d'orfandat) és necessari que els ingressos del supervivent durant l'any anterior a la mort no superin el 50% de la suma dels ingressos de tots dos convivents. En altres paraules, el causant havia d'aportar més de la meitat dels ingressos de la parella, per tal que l'altre tingui dret a la pensió.

Per exemple, en una parella amb fills, on els ingressos fossin de 1.500 € i 1.400 € respectivament, només el segon tindria, eventualment, dret a la pensió de viduïtat, ja que els seus ingressos són inferiors a la meitat de la suma de tots dos (1.450 €).

En les parelles sense fills es preveu que la pensió només es doni si els ingressos del supervivent durant l'any anterior no arriben al 25 % de la suma d'ingressos de la parella.

Per exemple, si els ingressos de la parella han estat de 3.100 € i 1.000 € respectivament, el segon tindria dret a la pensió de viduïtat ja que compleix el requisit d'ingressos mínims per tal de percebre pensió, que resulten de la suma d'ingressos (4.100€) multiplicat per 0,25 (1.025 €). Però només que el primer guanyés 100 € menys, és a dir, 3.000 €, l'altre ja no tindria aquest dret atès que els seus ingressos sí arribarien al 25 % de la suma de tots dos (1.000 €).

Cal remarcar que la [Memòria econòmica del projecte de llei](#) ja posava de manifest que l'edat mitjana d'alta de la pensió de viduïtat és de 70 anys. En aquests termes, la pensió de viduïtat a parelles de fet serà quelcom marginal a la pràctica. Atès que només són beneficiaris de la pensió d'orfandat els menors de divuit anys (o de vint-i-dos en casos excepcionals), en la gran majoria de casos regirà, per a la concessió de la pensió, el requisit d'haver percebut menys del 25 % dels ingressos comuns dels convivents. És a dir, la pensió de viduïtat per a les parelles de fet només es donarà en els casos d'una gran asimetria d'ingressos entre els convivents. Si, a més, tenim en compte que un gran percentatge de potencials beneficiaris seran probablement beneficiaris d'una

pensió de jubilació i atès el seu límit màxim, l'asimetria entre un 75% i un 25% en la seva quantia, serà poc freqüent a la pràctica. Atès que per a l'any 2007 aquesta quantia màxima no superava els 2.300 €, com a mínim la de l'altre convivent no hauria de superar els 800 € per tenir dret a pensió de viduïtat. Un cop més, el despropòsit legal és manifest. A més, la llei no aclareix el caràcter dinàmic o estàtic d'aquest percentatge, és a dir, si a partir del moment en què els fills deixin de percebre la pensió d'orfandat s'haurà d'aplicar l'esmentat percentatge del 25% o el dret a la pensió ja no es podrà modificar.

En qualsevol cas, la llei garanteix la pensió si els ingressos de supervivent són inferiors a 1,5 vegades el salari mínim interprofessional (que pel 2007 s'ha fixat en 570,60 €), per tant, 855,90 €. L'ingrés mínim es va incrementant el 0,5 SMI per cada fill comú de la parella amb dret a pensió d'orfandat que visqui amb la parella. Aquesta és una decisió que podria semblar equitativa, però perfectament calculada que deixa pràcticament fora del dret a la pensió de viduïtat a les persones que superin aquests ingressos si estan jubilades. D'acord amb els càlculs anteriorment fets, en la mesura en què tots dos convivents siguin titulars d'una pensió de jubilació, només si el causant té la pensió màxima i ingressos addicionals l'altre convivent podrà accedir a la pensió de viduïtat si supera el llindar de 1,5 cops el salari mínim interprofessional.

Aquesta regulació tan diferent, en termes econòmics i de model, entre la pensió de viduïtat prevista pel legislador per a les parelles casades i les no casades presenta una sèrie de problemes d'ordre constitucional i legal, especialment tenint en compte la interpretació que el TC ha fet de la pensió. El legislador era ben lliure de no concedir pensió de viduïtat a les parelles de fet, però la forma en què ho ha fet sí que sembla clarament discriminatòria perquè no sembla haver-hi cap raó que justifiqui aquesta diferència de tracte que no sigui la merament pressupostària, un cop acceptada la identitat de raó. Les diferències de tracte entre parelles de fet tampoc no semblen justificades.

La STC 184/1990, de 15 de novembre, ja va considerar que el fonament de la pensió no era la situació de necessitat del vidu per tal d'assegurar-li un mínim de renda, sinó per rescabalar el dany que produïa la disminució dels ingressos de la família a causa de la mort de l'altre cònjuge. Es per això que la concessió d'una pensió de viduïtat és independent dels ingressos del vidu i, això sí, per quantificar-la s'utilitza una base reguladora que està en funció de la cotització a la Seguretat Social del causant, que és el que pròpiament justifica la concessió de la pensió. En canvi, per a les parelles de fet el projecte sí que exigeix requisits econòmics per al possible beneficiari de la pensió. Al seu torn, aquests requisits es fan dependre de la situació econòmica de la parella, de manera que, en general, no es preveuen rendes mínimes que donin dret a pensió (tret del cas de la pensió garantida quan els ingressos son inferiors al 1,5 del SMI), sinó les contribucions relatives al sosteniment de la família.

Aquesta és una decisió clarament arbitrària i que pot provocar desigualtats difícilment justificables. Pensem, per exemple, en una parella sense fills, i uns ingressos al voltant de 1.000 € cadascun dels convivents. En aquest cas cap dels dos tindria dret a la pensió, mentre que si un té uns ingressos de 4.000 € i l'altre de 4.500, tenint un únic fill comú de setze anys, el primer sí que

tindria dret a la pensió, sembla, de forma vitalícia. Com es pot apreciar els requisits d'ingressos mínims del supervivent *en relació* amb els ingressos totals de la parella causen desigualtats entre parelles de fet i matrimonis, i, també entre les mateixes parelles de fet. Per aquest motiu sembla raonable l'esmena presentada al Senat pel grup parlamentari Entesa Catalana de Progrés, que elimina aquests requisits econòmics:

“Cumplidos los requisitos de alta y cotización establecidos en el apartado 1 de este artículo, tendrá asimismo derecho a la pensión de viudedad quien se encontrase unido al causante en el momento de su fallecimiento formando una pareja de hecho.

A estos efectos, se considerará pareja de hecho la constituida, con análoga relación de afectividad a la conyugal, por quienes, no hallándose impedidos para contraer matrimonio, no tengan vínculo matrimonial con otra persona y acrediten su existencia mediante certificación de la inscripción en los Registros específicos existentes en las Comunidades Autónomas o Ayuntamientos del lugar de residencia, así como, en los supuestos de inexistencia de dicha inscripción, mediante documento público en el que conste la constitución de dicha pareja”.

El TC ha considerat que la diferència de tracte entre parelles casades i no casades era una decisió del legislador que no vulnerava l'art. 14 CE, però ara que finalment sí que es reconeix aquest dret a les parelles estables, quina raó de ser té aquesta diferència de règim? La Disposició Addicional 25a del projecte estableix que *“El Gobierno, siguiendo las recomendaciones del Pacto de Toledo, elaborará un estudio que aborde la reforma integral de la pensión de viudedad”*, que això sigui lícit i raonable no vol dir que aquesta reforma ja es comenci a aplicar per a les parelles de fet sense haver gaudit del règim ordinari vigent.

El *Real Decreto Legislativo 8/2004, de 29 de octubre, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley sobre responsabilidad civil y seguro en la circulación de vehículos a motor*, que conté els barems indemnitzatoris en cas d'accident de circulació, preveu en la Taula I, relativa a les indemnitzacions per mort (i que inclouen els danys morals) l'equiparació de les “unions conjugals de fet consolidades” als matrimonis. Així, un convivent de fet rebrà la mateixa indemnització que un cònjuge en cas de mort de la parella en accident de circulació.

De nou, veiem que quan una mesura no afecta a pressupostos públics, el legislador no té cap reserva en equiparar parelles de fet a matrimonis a tots els efectes i sense cap mena de restricció. En canvi, quan es tracta de concedir pensions a càrrec públic, el legislador pràcticament impossibilita la seva concessió, tot i que en el cas que ens ocupa, el fonament de la pensió és, precisament, la *cotització* del causant, o dit en altres paraules, la seva participació en els pressupostos de la Seguretat Social.

7. Els efectes retroactius de la pensió de viduïtat per a les parelles de fet

Hom ha pogut argumentar que la concessió d'un dret a pensió de viduïtat a les parelles de fet tenia sentit per a les parelles del mateix sexe, en la mesura en què lliurement no podien accedir a la pensió com a efecte de la celebració del matrimoni. A partir de la Llei 13/2005, sembla que aquesta qüestió hauria de deixar de ser objecte de debat, atès que només tenen dret a pensió les parelles de fet que no tenen impediments per contreure matrimoni. Si la qüestió de la pensió de viduïtat i les parelles de fet ha estat polèmica en les darrers dècades, i especialment per a les

parelles homosexuals, la Llei hauria de prendre alguna decisió de caràcter retroactiu per evitar una diferència de tracte poc justificada, d'acord amb el model de la DA 10a de la Llei 30/1981. Això no sol ser gaire habitual en casos com el que ens ocupen quan la decisió suposa un increment de la despesa pública, però sí quan és a l'inrevés i sovint el legislador atribueix efectes retroactius a la nova regulació des de l'aprovació pel Govern del projecte de llei. Aquest seria un dels casos com el que ens ocupa, com també el d'altres millores per als particulars, com podria ser el del projectat nou article 163.2 LGSS, en matèria de jubilació.

Així ho ha previst el projecte de llei per a les parelles de fet extingides per mort abans de la seva previsible entrada en vigor l'1 de gener de 2008, en la seva disposició addicional tercera, però, de nou, amb un tractament altament restrictiu que sembla difícilment justificable. El projecte disposa que en cas que s'hagi produït el fet causant abans de l'entrada en vigor de la llei, es reconeixerà el dret a pensió sempre que es reuneixin una sèrie de requisits:

- Que el causant reunís els requisits d'alta i cotització previstos al 174.1 de la LGSS però la seva mort no donés lloc a pensió per no existir vincle matrimonial.
- Que el beneficiari hagués conviscut amb el causant com a parella de fet i en els termes previstos en la nova redacció del 174.3 de la LGSS al menys durant 6 anys anteriors a la mort.
- Que causant i beneficiari tinguessin descendència comuna.
- Que el beneficiari no tingui reconegut dret a pensió contributiva de la Seguretat Social.

A la pràctica això suposa un tractament vergonyant d'aquestes parelles. S'exclouen clarament les homosexuals, en les heterosexuals es demana el requisit de descendència comuna, que no forma part dels requisits per considerar que hi ha convivència *more uxorio*. En darrer terme, s'exigeix del supervivent que no tingui reconegut dret a pensió contributiva, sense precisar gaire com s'ha d'entendre aquest requisit, és a dir, pensió pròpia de jubilació ja acreditada o bé futura. A més, s'exigeix una convivència de sis anys en lloc dels cinc de l'art. 174.3 LGSS.

El projecte acaba afegint que per al reconeixement d'aquest dret caldrà que l'interessat ho sol·liciti en el termini dels dotze mesos següents a l'entrada en vigor de la llei, és a dir, per tot l'any 2008, i tindrà efectes a partir del mes següent al de la sol·licitud.

8. Conclusió

El reconeixement d'un dret a la pensió de viduïtat a les parelles de fet es pot considerar com una decisió de política social i familiar de progrés en la mesura en què en aquestes concorre una situació anàloga o similar a la matrimonial, tant pel que fa a comunitat de vida com per la

cotització del causant a la Seguretat Social. La presa d'aquesta decisió per part del legislador espanyol suposa culminar un seguit de modificacions en l'àmbit del dret privat i públic de família que difícilment s'han donat a cap altre Estat dels que ens són propers en un període de temps tan curt: separació i divorci sense culpa, guarda compartida, matrimonis del mateix sexe, normativa civil sobre parelles de fet, adopció per parelles homosexuals, fecundació assistida, possibilitat d'elecció de l'ordre dels cognoms, mediació familiar, reconeixement de les famílies recomposades, canvi de sexe, entre algunes altres, són decisions que han suposat afrontar l'agenda del dret de família de cara i prendre decisions compromeses de les quals se'n podrà valorar l'encert en les properes dècades.

Si bé en termes simbòlics la declaració de principi de reconèixer el dret a la pensió de viduïtat a les parelles de fet suposa trencar amb una jurisprudència constitucional consolidada en sentit contrari, que no ha apreciat la necessitat de concedir-la per raó de no discriminació, la forma com el Projecte de Llei de Mesures en matèria de Seguretat Social dissenya aquest reconeixement planteja un seguit d'incoherències i contradiccions en tots els ordres, també en relació a la competència de la Generalitat de Catalunya en matèria de dret civil i de la legislació existent des de fa pràcticament una dècada a Catalunya. La llei prescindeix de la legislació autonòmica existent sobre parelles de fet i tensa la corda de l'assumpció bàsica sobre la unitat de l'ordenament jurídic pel que fa a solucions coherents i harmòniques dins del mateix.

Les diferències de tot ordre que el projecte de llei estableix en relació al matrimoni, pel que fa a la durada de la convivència *more uxorio*, sobre el sentit mateix de la comunitat de vida que aquesta suposa així com pel que fa a les conseqüències de la cotització del convivent causant, fan que es pugui arribar a afirmar que si bé la manca de reconeixement de la pensió no podia ser considerada discriminatòria en relació als matrimonis, com reiteradament ha afirmat el Tribunal Constitucional, sí que en els termes en que ara ho fa el projectat art. 174.3 de la Llei General de la Seguretat Social sembla difícil justificar la gran diferència de tracte de dues situacions en què el legislador ha considerat que eren equiparables, potser no idèntiques però sí amb identitat de raó. De l'anàlisi detallada del Projecte de Llei hom pot arribar a la conclusió que la declaració de principi amaga una dura realitat pràctica de voler que la pensió de viduïtat per a les parelles de fet es quedi només en això: un principi sense gaire repercussió pràctica, especialment per la caixa de la Seguretat Social.

9. Taula de sentències citades

Tribunal Constitucional

<i>Sala i data</i>	<i>Ref.</i>	<i>Magistrat Ponent</i>
1ª, 18.12.1985	RTC 1985\177	Ángel Escudero del Corral
2ª, 19.2.1986	RTC 1986\27	Francisco Tomás y Valiente
Ple, 15.11.1990	RTC 1990\184	Jesús Leguina Villa
Ple, 14.2.1991	RTC 1991\29	Francisco Tomás y Valiente
Ple, 14.2.1991	RTC 1991\30	Francisco Tomás y Valiente
Ple, 14.2.1991	RTC 1991\31	Francisco Tomás y Valiente
Ple, 14.2.1991	RTC 1991\35	Francisco Tomás y Valiente
Ple, 14.2.1991	RTC 1991\38	Francisco Tomás y Valiente
Ple, 11.4.1991	RTC 1991\77	Francisco Tomás y Valiente
2ª, 9.3.1992	RTC 1992\29	Miguel Rodríguez-Piñero y Bravo-Ferrer
Ple, 11.12.1992	RTC 1992\222	Vicente Gimeno Sendra
2ª, 17.2.1998	RTC 1998\39	Julio Diego González Campos

Tribunals Superiors de Justícia

<i>Sala i data</i>	<i>Ref.</i>	<i>Magistrat Ponent</i>
Madrid, Sala Social, 14.5.2001	AS 2001\2609	Concepción Rosario Ureste García
Asturias, Sala Social, 8.10.2004	AS 2005\666	Eduardo Serrano Alonso
Catalunya, Sala Social, 3.6.2005	JUR 2006\233866	María del Carmen Figueras Cuadra
Catalunya, Sala Social, 6.6.2005	AS 2005\1896	Sebastián Moralo Gallego
Madrid, Sala Social, 18.9.2006	AS 2006\3427	Mª Luz García Paredes

Jutjats Socials

<i>Núm. i data</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ponent</i>
N. 14 de Madrid, 14.11.2005	AS 2006\964	José Pablo Aramedi Sánchez
N. 3 de Palma de Mallorca, 26.1.2006	AS 2006\581	Juan Gabriel Álvarez Rodríguez
N. 3 de Navarra, 5.1.2007	AS 2006\3332	Carlos González González

10. Annex. Normativa autonòmica en matèria de parelles de fet

Catalunya	Llei 10/1998, de 15 de juliol, d'unions estables de parella.
Aragón	Ley 6/1999, de 26 de marzo, relativa a parejas estables no casadas.
Navarra	Ley Foral 6/2000, de 3 de julio, para la igualdad jurídica de las parejas estables.
Castella-La Manxa	Decreto 124/2000, de 11 de julio, por el que se regula la creación y el régimen de funcionamiento del registro de parejas de hecho de la comunidad autónoma de Castilla-La Mancha.
Comunitat Valenciana	Llei 1/2001, de 6 d'abril, per la qual es regulen les unions de fet.
Illes Balears	Llei 18/2001, de 19 de desembre, de Parelles Estables.
Madrid	Ley 11/2001, de 19 de diciembre, de Uniones de Hecho de la Comunidad de Madrid.
Astúries	Ley 4/2002, de 23 de mayo, de parejas estables.
Castella i Lleó	Decreto 117/2002, de 24 de octubre por el que se crea el Registro de Uniones de Hecho en Castilla y León y se regula su funcionamiento.
Andalusia	Ley 5/2002, de 16 de diciembre, de parejas de hecho.
Canàries	Ley 5/2003, de 6 de marzo, para la regulación de las parejas de hecho en la Comunidad Autónoma de Canarias.
Extremadura	Ley 5/2003, de 20 de marzo, de parejas de hecho de la Comunidad Autónoma de Extremadura.
País Basc	Ley 2/2003, de 7 de mayo, reguladora de las parejas de hecho.
Cantàbria	Ley 1/2005, de 16 de mayo, de parejas de hecho de la Comunidad Autónoma de Cantabria.
Galícia	Disposición Adicional 3ª de la Ley 2/2006, de 14 de junio, modificada por la Ley 10/2007, de 28 de junio de reforma de la DA 3ª de la Ley 2/2006.

Existència i acreditació de les parelles de fet en la normativa autonòmica

<i>Comunitat Autònoma</i>	<i>Existència i acreditació</i>					
	Temps de convivència mínim	No és necessari el transcurs del temps si:		Registre	Esriptura pública de constitució	Altres
Catalunya						
Heterosexuals	2 anys	Descendència comuna	Esriptura Pública		Sí	Qualsevol mitjà de prova acceptat en dret, en especial acta de notorietat pels efectes de dret públic
Homosexuals			Esriptura pública		Sí	
Aragó	2 anys		Esriptura pública	Constitutiu a efectes dret públic	Sí	Qualsevol mitjà de prova acceptat en dret en especial acta de notorietat
Navarra	1 any	Descendència comuna	Esriptura pública	Declaratiu	Sí	Qualsevol mitjà de prova acceptat en dret
Castella-La Manxa				Declaratiu		
Comunitat Valenciana	1 any			Constitutiu		
Illes Balears				Constitutiu		
Madrid	1 any			Constitutiu		
Astúries	1 any	Descendència comuna	Esriptura pública	Declaratiu	Sí	Qualsevol mitjà acceptat en dret.
Castella i Lleó	6 mesos			Declaratiu		
Andalusia				Constitutiu i declaració davant l'Alcalde	Sí	Qualsevol mitjà acceptat en dret.
Canàries	1 any	Descendència comuna		Declaratiu	Sí	Qualsevol mitjà acceptat en dret.
Extremadura	1 any	Descendència comuna	Esriptura pública	Constitutiu		
País Basc				Constitutiu		
Cantàbria	1 any	Descendència comuna	Esriptura pública	Constitutiu		
Galícia				Constitutiu		

Catalunya

[Llei 10/1998, de 15 de juliol, d'unions estables de parella](#)

Article 1. La unió estable heterosexual

1. Les disposicions d'aquest capítol s'apliquen a la unió estable d'un home i una dona, ambdós majors d'edat, que, sense impediment per a contreure matrimoni entre si, hagin viscut maritalment, com a mínim, un període ininterromput de dos anys o hagin atorgat escriptura pública manifestant la voluntat d'acollir-se al que s'hi estableix. Almenys un dels dos membres de la parella ha de tenir veïnatge civil a Catalunya.

2. No és necessari el transcurs del període esmentat quan tinguin descendència comuna, però sí que cal el requisit de la convivència.

3. En el cas que un membre de la parella o tots dos estiguin lligats per un vincle matrimonial, el temps de convivència transcorregut fins al moment en què l'últim d'ells obtingui la dissolució o, si s'escau, la nul·litat s'ha de tenir en compte en el còmput de l'indicat període de dos anys.

Article 2. Acreditació

L'acreditació de les unions estables no formalitzades en escriptura pública i el transcurs dels dos anys de referència es pot fer per qualsevol mitjà de prova admissible i suficient, amb l'excepció que estableix l'[article 10](#).

Article 19. La unió estable homosexual

Les disposicions d'aquest capítol s'apliquen a les unions estables de parelles formades per persones del mateix sexe que visquin maritalment i manifestin la voluntat d'acollir-s'hi en la forma que s'hi preveu.

Article 21. Acreditació

1. Aquestes unions s'han d'acreditar per mitjà d'escriptura pública atorgada conjuntament.
2. S'hi ha de fer constar que no es troben inclosos en cap dels supòsits establerts per l'apartat 1 de l'article 20.
3. Aquestes unions produeixen tots llurs efectes a partir de la data de l'autorització del document de referència.

Aragón

[Ley 6/1999, de 26 de marzo, relativa a parejas estables no casadas.](#)

(BOE núm 95, de 21 de abril de 1999)

Artículo 2. Registro administrativo.

Toda pareja estable no casada deberá ser inscrita en un Registro de la Diputación General de Aragón para que le sean aplicables las medidas administrativas reguladas en la presente Ley, así como anotada o mencionada en el Registro Civil competente si la legislación estatal lo previera.

Artículo 3. Existencia de pareja estable no casada.

1. Se considera que hay pareja estable no casada cuando se haya producido la convivencia marital durante un período ininterrumpido de dos años, como mínimo, o se haya manifestado la voluntad de constituirla mediante escritura pública.

2. Podrá acreditarse la existencia de pareja estable no casada y el transcurso de los dos años de referencia, si no existiera escritura pública, mediante cualquiera de los medios de prueba admitidos en derecho, especialmente, a través de acta de notoriedad o documento judicial que acredite la convivencia.

Navarra

[Ley Foral 6/2000, de 3 de julio, para la igualdad jurídica de las parejas estables.](#)

(BOE núm 214, de 6 de septiembre de 2000)

Artículo 2. Concepto de pareja estable.

1. A efectos de la aplicación de esta Ley Foral, se considera pareja estable la unión libre y pública, en una relación de afectividad análoga a la conyugal, con independencia de su orientación sexual, de dos personas mayores de edad o menores emancipadas sin vínculo de parentesco por consanguinidad o adopción en línea recta o colateral hasta el segundo grado, siempre que ninguna de ellas esté unida por un vínculo matrimonial o forme pareja estable con otra persona.

2. Se entenderá que la unión es estable cuando los miembros de la pareja hayan convivido maritalmente, como mínimo, un período ininterrumpido de un año, salvo que tuvieran descendencia común, en cuyo caso bastará la mera convivencia, o salvo que hayan expresado su voluntad de constituir una pareja estable en documento público.

En el caso de que un miembro de la pareja o ambos estén ligados por vínculo matrimonial, el tiempo de convivencia transcurrido hasta el momento en que el último de ellos obtenga la disolución o, en su caso, la nulidad, se tendrá en cuenta en el cómputo del periodo indicado de un año.

Artículo 3. Acreditación.

La existencia de pareja estable y el transcurso del año de convivencia podrán acreditarse a través de cualquier medio de prueba admitido en Derecho.

Castilla-La Mancha

[Decreto 124/2000, de 11 de julio, por el que se regula la creación y el régimen de funcionamiento del registro de parejas de hecho de la comunidad autónoma de Castilla-la Mancha.](#)

(DOCM núm. 68, de 14 de julio de 2000)

Artículo 2.

Tendrán acceso a la inscripción en este Registro las uniones que formen una pareja no casada, incluso del mismo sexo, que convivan en relación afectiva análoga a la conyugal, de forma libre siendo ambos residentes en la Comunidad Autónoma de Castilla - La Mancha.

Artículo 5.

1. La inscripción en el Registro de parejas de hecho de Castilla - La Mancha, tendrá efectos declarativos sobre la constitución, modificación y extinción de las mismas, así como respecto a los contratos reguladores de las relaciones personales y patrimoniales.

2. La validez jurídica y los efectos de los mencionados contratos se producirán al margen de su inscripción en el registro.

Comunitat Valenciana

[Llei 1/2001, de 6 d'abril, per la qual es regulen les unions de fet](#)

(BOE núm. 112, de 10 de mayo de 2001)

Article 1. Àmbit d'aplicació

1. Aquesta llei serà d'aplicació a les persones que convisquen en parella, de forma lliure, pública i notòria, vinculades de forma estable, almenys durant un període ininterromput de dotze mesos, existint una relació d'afectivitat, sempre que voluntàriament decidisquen sotmetre's a aquesta mitjançant la inscripció de la unió en el Registre Administratiu de Unions de Fet de la Comunitat Valenciana.

2. La inscripció en l'esmentat registre tindrà caràcter constitutiu.

3. Aquesta llei únicament serà d'aplicació a aquelles unions de fet en què, almenys, un dels membres es trobe empadronat a la Comunitat Valenciana.

Article 3. Acreditació

1. Les unions a què es refereix aquesta llei es constituïran a través de la inscripció en el registre administratiu d'Unions de fet de la Comunitat Valenciana, amb l'acreditació prèvia dels requisits a què es refereix l'article 1 en expedient contradictori davant l'encarregat del registre.

2. Reglamentàriament es regularà aquest expedient contradictori. En tot cas, la convivència prèvia lliure, pública, notòria i ininterrompuda, en relació d'afectivitat, s'haurà d'acreditar mitjançant dos testimonis majors d'edat en ple exercici dels seus drets civils.

3. L'existència de la unió de fet s'acreditarà mitjançant una certificació de l'encarregat del registre.

Illes Balears

[Llei 18/2001 de 19 de desembre, de parelles estables](#)

(BOE núm. 14, de 16 de enero de 2002)

Article 1. Objecte i àmbit d'aplicació

1. Constitueix l'objecte d'aquesta llei la regulació del règim jurídic de les parelles estables a les Illes Balears, i s'entenen com a tals les unions de dues persones que convisquin de manera lliure, pública i notòria, en una relació d'afectivitat anàloga a la conjugal.

2. Perquè els sigui aplicable aquesta llei, els membres de la parella han de complir els requisits i les formalitats que s'hi preveuen, no estar sota cap impediment que afecti algun d'ells o la seva relació, i inscriure's voluntàriament en el Registre de Parelles Estables de les Illes Balears. La inscripció en aquest registre té caràcter constitutiu.

Madrid

[Ley 11/2001, de 19 de diciembre, de Uniones de Hecho de la Comunidad de Madrid.](#)

(BOE núm 55, de 5 de marzo de 2000)

Artículo 1. Ámbito de aplicación.

1. La presente Ley será de aplicación a las personas que convivan en pareja, de forma libre, pública y notoria, vinculadas de forma estable, al menos durante un período ininterrumpido de doce meses, existiendo una relación de afectividad, siempre que voluntariamente decidan someterse a la misma mediante la inscripción de la unión en el Registro de Uniones de Hecho de la Comunidad de Madrid.

Artículo 3. Acreditación.

1. Las uniones a que se refiere la presente Ley producirán sus efectos desde la fecha de la inscripción en el Registro de las Uniones de Hecho de la Comunidad de Madrid, previa acreditación de los requisitos a que se refiere el artículo 1 en expediente contradictorio ante el Encargado del Registro.

Asturias

[Ley 4/2002, de 23 de mayo, de parejas estables.](#)

(BOE núm. 157, de 2 de julio de 2002)

Artículo 3. Pareja estable.

2. Se entenderá que la unión es estable cuando los miembros de la pareja hayan convivido maritalmente, como mínimo un período ininterrumpido de un año, salvo que tuvieran descendencia común, en cuyo caso bastará la mera convivencia, o salvo que hayan expresado su voluntad de constituir una pareja estable en documento público, o se hayan inscrito en el Registro de Uniones de Hecho del Principado de Asturias.

3. La existencia de pareja estable o el transcurso del año de convivencia podrán acreditarse a través de cualquier medio de prueba admitido en Derecho.

Castilla y León

[Decreto 117/2002, de 24 de octubre por el que se crea el Registro de Uniones de Hecho en Castilla y León y se regula su funcionamiento.](#)

(BOCyL núm. 212, de 31 de octubre de 2002)

Artículo 2. Ámbito de Aplicación.

En el Registro podrán inscribirse las uniones que formen una pareja no casada, incluso del mismo sexo, en relación afectiva análoga a la conyugal, de forma libre, cuyos componentes hayan convivido, como mínimo, un período de seis meses y tengan su residencia habitual en la Comunidad de Castilla y León.

Artículo 5. Efectos.

1. La inscripción en el Registro de Uniones de Hecho de la Comunidad de Castilla y León tendrá efectos declarativos sobre la constitución y extinción de las uniones de hecho, así como respecto a los contratos reguladores de las relaciones personales y patrimoniales y su modificación.
2. La validez jurídica y los efectos de los mencionados contratos se producirán al margen de su inscripción en el registro.
3. Las uniones de hecho así registradas gozarán de los derechos y obligaciones que les sean reconocidas por las Leyes del Estado en los términos que éstas señalen, y por las propias de la Comunidad de Castilla y León.

Andalucía

[Ley 5/2002, de 16 de diciembre, de parejas de hecho.](#)

(BOE núm. 11, de 13 de enero)

Artículo 3. Definición.

1. A los efectos de la presente Ley, se entenderá por pareja de hecho la unión de dos personas, con independencia de su opción sexual, a fin de convivir de forma estable, en una relación de afectividad análoga a la conyugal.

Artículo 5. Acreditación.

1. Los interesados en acreditar la constitución de una pareja de hecho ante las Administraciones Públicas de Andalucía deberán justificar documentalmente las circunstancias siguientes:

- a) Identificación personal.
- b) Estado civil.
- c) Residencia habitual en un municipio de la Comunidad Autónoma de Andalucía.
- d) Declaración de no hallarse incurso en ninguno de los casos previstos en el apartado 2 del artículo 3 de la presente Ley.
- e) Declaración de voluntad de constituir una pareja de hecho.

2. Con carácter general, la declaración de voluntad de constituir una pareja de hecho podrá realizarse mediante comparecencia personal de los interesados ante el titular del órgano encargado del Registro correspondiente, o ante el Alcalde, Concejales o funcionario en quien delegue, en la que manifiesten su consentimiento de mantener una relación de convivencia estable, conforme a lo dispuesto en la presente Ley. El acto tendrá carácter público, salvo que los interesados soliciten expresamente que éste se desarrolle de forma reservada.

3. La declaración de voluntad de constituir una pareja de hecho podrá efectuarse, asimismo, mediante el otorgamiento de escritura pública o por cualquier otro medio de prueba admisible en Derecho.

Artículo 6. Registro de Parejas de Hecho.

1. Las parejas de hecho cuya constitución resulte acreditada serán objeto de inscripción en el Registro instituido al efecto, previa solicitud de los interesados.
2. La inscripción registral producirá ante las Administraciones Públicas de Andalucía la presunción de convivencia de los miembros de la pareja de hecho, salvo prueba en contrario.

3. Los beneficios previstos en la presente Ley serán aplicables a las parejas de hecho a partir de su inscripción en el Registro instituido a tal fin.

Canarias

[Ley 5/2003, de 6 de marzo, para la regulación de las parejas de hecho en la Comunidad Autónoma de Canarias.](#)
(BOE núm. 89, de 14 de abril de 2003)

Artículo 1. Ámbito de aplicación.

La presente Ley será de aplicación a las personas que convivan en pareja de forma libre, pública y notoria, vinculados de forma estable con independencia de su orientación sexual, al menos durante un periodo ininterrumpido de doce meses, existiendo una relación de afectividad, siempre que se cumplan las exigencias establecidas en el artículo siguiente. Bastará la mera convivencia cuando la pareja tuviera descendencia en común.

Artículo 6. Acreditación.

1. La existencia de una pareja de hecho se acreditará:

- a) mediante la inscripción en el Registro Administrativo de Parejas de Hecho de la Comunidad Autónoma de Canarias a que se refiere el capítulo II de esta Ley;
- b) mediante escritura pública otorgada conjuntamente por ambos miembros de la pareja;
- c) por cualquier medio de prueba admisible en Derecho y suficiente a los efectos establecidos en el artículo 1 de esta Ley.

2. La formalización de estas uniones tiene efecto, según los casos, a partir de la fecha de inscripción registral, de la fecha de autorización del documento, o de la fecha de constatación de la suficiencia del medio de prueba aportado.

Extremadura

[Ley 5/2003, de 20 de marzo, de parejas de hecho de la Comunidad Autónoma de Extremadura.](#)
(BOE núm 111, de 9 de mayo de 2003)

Artículo 2. Ámbito de aplicación.

1. A los efectos de la aplicación de la presente Ley, se considera pareja de hecho la unión estable, libre, pública y notoria, en una relación de afectividad análoga a la conyugal, con independencia de su sexo, de dos personas mayores de edad o menores emancipadas, siempre que voluntariamente decidan someterse a la misma mediante la inscripción de la pareja en el Registro de Parejas de Hecho de la Comunidad Autónoma de Extremadura.

2. Se entenderá que la unión es estable cuando los miembros de la pareja hayan convivido, como mínimo, un período ininterrumpido de un año, salvo que tuvieran descendencia común, en cuyo caso bastará la mera convivencia, o salvo que hayan expresado su voluntad de constituir una pareja estable en documento público.

En el caso de que un miembro de la pareja o ambos estén ligados por vínculo matrimonial a otra persona al tiempo de iniciar la relación, el tiempo de convivencia transcurrido hasta el momento en que el último de ellos obtenga la disolución o, en su caso, la nulidad, se tendrá en cuenta en el cómputo del período indicado de un año.

3. La inscripción en el Registro de Parejas de Hecho de la Comunidad Autónoma de Extremadura tendrá carácter constitutivo.

Artículo 4. Acreditación.

1. Las parejas de hecho a que se refiere la presente Ley se constituirán a través de la inscripción en el Registro de Parejas de Hecho de la Comunidad Autónoma de Extremadura, previa acreditación de los requisitos a que se refiere el artículo 2 en expediente contradictorio ante el encargado del registro.

2. Reglamentariamente se regulará tal expediente contradictorio. En todo caso, la previa convivencia libre, pública, notoria e ininterrumpida en relación de afectividad, habrá de acreditarse mediante cualquier medio de prueba admitido en Derecho.

3. La existencia de la pareja de hecho se acreditará mediante Certificación del encargado del Registro de Parejas de Hecho de la Comunidad Autónoma de Extremadura.

País Vasco

[Ley 2/2003, de 7 de mayo, reguladora de las parejas de hecho.](#)

(BOPV núm. 100, de 23 de mayo de 2003)

Artículo 2. Concepto de pareja de hecho y ámbito de aplicación.

1. A los efectos de la aplicación de esta ley, se considera pareja de hecho a la resultante de la unión libre de dos personas, mayores de edad o menores emancipadas, con plena capacidad, que no sean parientes por consanguinidad o adopción en línea recta o por consanguinidad en segundo grado colateral y que se encuentren ligadas por una relación afectivo-sexual, sean del mismo o distinto sexo. Asimismo, ambos miembros de la pareja deberán cumplir el requisito de no estar unidos a otra persona por vínculo matrimonial o por pareja de hecho.

Artículo 3. Constitución y acreditación.

1. La inscripción de la pareja en el Registro de Parejas de Hecho de la Comunidad Autónoma del País Vasco, que se creará al efecto, tendrá carácter constitutivo, de modo que a las no inscritas no les será aplicable la presente ley.

2. La constitución de la pareja objeto de la presente regulación, así como el contenido jurídico patrimonial de la relación, se acreditará mediante certificación expedida por el Registro de Parejas de Hecho de la Comunidad Autónoma del País Vasco.

3. Las inscripciones practicadas en los registros municipales de aquellas localidades que cuenten con ellos tendrán el mismo efecto constitutivo, siempre y cuando al practicar dicha inscripción se hayan observado los requisitos establecidos en la presente ley, lo que deberá ser verificado por el Registro de Parejas de Hecho de la Comunidad Autónoma del País Vasco.

Cantabria

[Ley 1/2005, de 16 de mayo, de parejas de hecho de la Comunidad Autónoma de Cantabria.](#)

(BOE núm. 135, de 7 de junio de 2005)

Artículo 4. Requisitos.

1. Podrán inscribirse en el Registro de Parejas de Hecho de la Comunidad Autónoma de Cantabria aquellas parejas de hecho en las que, al menos, una de las partes se halle empadronada y tenga su residencia en cualquier municipio de Cantabria.
2. A los efectos de la aplicación de esta Ley, se considera pareja de hecho a la que resulta de la unión de dos personas de forma estable, libre, pública y notoria, en una relación afectiva análoga a la conyugal, con independencia de su orientación sexual.
3. Se considera que la unión es estable cuando sus integrantes reúnan alguno de los siguientes requisitos:
 - a) Que hubieran convivido, al menos, un año de forma ininterrumpida.
 - b) Que tengan descendencia común, natural o adoptiva.
 - c) Que hayan expresado su voluntad de constituir una pareja de hecho en documento público.

Artículo 6. Efectos.

1. La inscripción de la unión en el Registro de Parejas de Hecho de la Comunidad Autónoma de Cantabria tendrá carácter constitutivo.
2. La inscripción en el Registro de parejas de hecho de una entidad local de la Comunidad Autónoma de Cantabria será compatible con la inscripción en el Registro de Parejas de Hecho de la Comunidad Autónoma de Cantabria siempre que se cumplan los requisitos establecidos en la presente Ley.
El tiempo de convivencia acreditada por la antigüedad en la inscripción de la pareja de hecho en un Registro municipal o autonómico, en su caso, se respetará a efectos del período mínimo ininterrumpido de un año al que se refiere el apartado 3 del artículo 4 de la presente Ley.
3. Con la inscripción en el Registro de Parejas de Hecho de la Comunidad Autónoma de Cantabria, las parejas de hecho gozarán de todos los beneficios, derechos y obligaciones que les confieren la legislación vigente.

Galicia

Disposición Adicional 3ª de la [Ley 2/2006, de 14 de junio, de Derecho Civil de Galicia](#)

(BOE núm. 226, de 20 de septiembre de 2007)

[Ley 10/2007, de 28 de junio de reforma de la DA 3ª de la Ley 2/2006.](#)

(BOE núm. 226, de 20 de septiembre de 2007)

Disposición adicional tercera.

1. A los efectos de la aplicación de la presente ley, se equiparan al matrimonio las relaciones maritales mantenidas con intención o vocación de permanencia, con lo que se extienden a los miembros de la pareja los derechos y las obligaciones que la presente ley reconoce a los cónyuges.

2. Tendrán la condición de parejas de hecho las uniones de dos personas mayores de edad, capaces, que convivan con la intención o vocación de permanencia en una relación de afectividad análoga a la conyugal y que la inscriban en el Registro de Parejas de Hecho de Galicia, expresando su voluntad de equiparar sus efectos a los del matrimonio.